

FOAIA POPORULUI

Prețul Abonamentului:

Pe un an 2 fl. (4 coroane).
Pe o jumătate de an 1 fl. (2 coroane).

Pentru România 10 lei anual.

Abonamentele se fac la Institutul Tipografic în Sibiu

Apare în fiecare Duminică

INSERATE

se primesc în biroul administrației (strada Poplăcii nr. 15.) — Telefon nr. 14.

Un șir găsimond prima dată 7 cr., a doua oară 6 cr. a treia oară 5 cr.; și timbru de 30 cr.

Țeranii noștri.

(R. S.) Am citit într-o foaie românească din Bănat un lucru, care m'a intristat adânc. Se scrie anume, că țeranii noștri, Românii de pe la sate, prea sînt desmierdați din partea așa zisilor „inteligenți“ (oameni cu mai multă carte), cari zi și noapte obosesc pentru țerani, ear' acestia nu fac nimic pentru cauza națională.

Cine așa scrie despre poporul nostru bun dela sate, acela ori că nu cunoaște cele petrecute, ori că este un rău.

Ăntăiu de toate nu se poate vorbi la noi despre „inteligenți“ și săteni ca despre două lucruri deosebite. Cel puțin nu în treburile politice. Pentru-că unde s'a făcut vre-o ispravă bună, s'a făcut numai prin lucrarea împreună a cărturarilor cu sătenii.

La 1848 dacă greutate a avut cuvântul Românilor rostit pe Câmpul-Libertății dela Blaj, a fost pentru-că era zis din sute și mii de piepturi țerânești. Ear' când lucrurile au ajuns la cuțite, cum se zice, când Românii au trebuit să-și croască scartea cu arma în mână, sânge tot țeranii au dat. Puteam să avem nu un *Iancu*, dar' zece, dacă acesta n'ar fi avut la spate voinici ca Moții, revoluția ar fi trecut fără să se fi vorbit despre noi decât numai ca despre niște sclavi. Mai mult chiar: pe atunci o mare parte a „inteligenței“, *nemeșii* s'au dat cu Ungurii, cu stăpânirea. Azi tot așa: cei cari se lapedă de neam, cari ridică brațul lor blăstemat împotriva națiunii de care s'au înstrăinat, cari își uită limba și își schimbă frumosul nume românesc, sînt tot dintre așa numiții „inteligenți“. Pe

când e lucru dovedit cu istoria, că cel care ne-a păstrat prin atâtea veacuri grele limba și moravurile noastre românești, cel care a ținut a se numi Român chiar și după-ce împregiurările vitrege l-au făcut să uite românește, a fost *țeranul* român. Sînt adevă, printre Săcuime, și azi sate române, ai căror locuitori cu toate-că nici cruce nu știu să facă românește, totuși mărturisesc cu fală că sînt Români.

E știut d'ascemni, căci am văzut cu toții, cum și la faptele mai nouă politice, țeranii noștri au o parte pe cât de frumoasă pe atât și de înălțătoare.

La 1892, când a fost dus *Memorandul* la Viena, alături cu fruntașii români cărturari erau și cei țerani. Și s'au purtat atât de brav, că au stors laudele întregii lumi.

Ce să mai z'cem apoi de conferențele naționale dela 1893 și 1894, cari dacă neperitoare vor rămâne în istorie, e nu numai pentru-că „inteligenta“ noastră s'a purtat bine, ci pentru-că țeranii români din patru unghiuri au alergat la Sibiu să lupte și ei alături cu cărturarii, purtându-se curegioși, măreți, că au stors laudele până și a celor mai înverșunați potrivnici ai noștri.

Dar' procesul *Memorandului*? S'a cesta mare va rămâne nu numai prin faptul, că în el patrusprezece dintre cei mai de frunte „inteligenți“ au fost osândiți la grea temniță, și pentru-că atunci țeranii români s'au arătat atât de mari, încât văzându-i, și cel mai netrecnic Român trebuie că s'a simțit mândru de ei.

Adevărat, că toate acestea s'au făcut prin îndemnul cărturarilor. Ei au luminat pe țerani, ei li-au arătat drepturile

și calea pe care să porceadă, pentru-ca nimeni să nu-și bată joc de noi.

Este însă nu o „desmierdare“ a țeranilor, ci o datorie își împlinesc cărturarii români, când la fapte bune îi povățuiește pe săteni.

Ear' acolo, unde cărturarii își împlinesc această datorie, de bună-seamă că nici roadele nu întârzie. Și roadele sînt ale întregului popor, pentru a cărui înaintare cărturarul este dator să lupte încă mai mult decât țeranul.

Dovadă că țeranul român este bun, că e vrednic de o dragoste deosebită, sînt și cele întemplate acum de curînd cu privilegiul alegerilor în comitat. Acolo, unde „inteligenta“ i-a povățuit bine pe săteni, ca în comitatul *Albei-de-jos* și *Arad*, am ieșit cu cinste. Unde lucruri rușinoase s'au întemplat, de vină au fost numai „inteligenții“, protopopii, cari au fugit dela alegeri, notarii români și alți „inteligenți“ pécătoși, cari au ținut cu Ungurii.

Scriem acestea nu pentru-ca să apărăm pe țerani, față de cari „inteligenții“ cu bună inimă românească, de bună-seamă și sufletul și-l dă. Ci scriem pentru-ca să îndemnăm încă și mai mult pe sătenii noștri, ca în toate ale lor lucrări să primească povăța cărturarilor cari țin cu poporul, ear' nu cu oamenii stăpînirii.

Ear' noi cărturarii nici-odată să nu credem că am făcut ori că facem prea mult pentru săteni.

Pentru înaintarea poporului nici-odată nu se poate face atîta cât ar fi de dorit.

Ear' lucrând pentru țerani, punem muncă de întărire a însași poporului român.

FOIȚA.

Poesii populare.

Din Veneția-inferioară

culese de *Nicolau Roșca*, învățător.

Cine joacă și nu strigă
Face-i-s'ar gura pungă,
Că-asa-i jocul românesc
Cu strigăt ardelenesc.

Strigă, strigă să se strîngă
Fetele din valea lungă
Ca oițele la strungă.
Toată ziua să jucăm
Seara să le sărutăm.

Draga mea și-a cui te ține,
Lasă-mă 'n brațe la tine.
Draga mea și-a cui te are
Lasă-mă 'n brațele tale.

Bădița cu păr sucit,
Șezi la noi dac'ai venit.

Mândră cu ochii ca mura
Las' nu-mi arde inima,
Că eu n'am venit să șed,
C'am venit ca să te vîd,
Să te vîd și să te 'ntreb:
Că de-ți va fi drag de mine
Să te iau, mândră, pe tine.
Ear' dacă nu-ți voi fi drag,
Hai cu mine până 'n prag,
Sărută-mă că mă duc
Și nu mă mai vezi mai mult.

Mândra care-mi este dragă
Nici în seamă nu mă bagă,
Care 'n seamă m'ar băga
Nu mă trage inima.

Iubește, mândro, iubește,
Nu iubi pe ficine
Să-ți faci neamul de rușine,
Iubește un om frumos
Că și neamul 'ți-e fălos,
Și ea seama ce iubești
Numai să nu te căești.

Măi bădiță Nicolae
Dorul meu și-al dumnitale
Face-l-ar Dumnezeu floare,
O floare mirositoare
Ziua ție de soție
Joi seara să 'mi-o dai mie,
Să 'mi-o pun la cingătoare
Să mă duc în șezătoare,
Fetele m'or întreba
Cini 'ți-a dat ție floarea,
Eu zic că-i dela badea.

Pe marginea de pămînt
Merg badea sămînând
Și din gură cuvîntînd:
Să te faci grăule, 'nalt
Și să stai la soccerat
Ca mândra la sărutat,
Și să stai și la 'mblătit
Ca mândruța la iubit.

Mândră ochișorii tîi
Ce să-ți dau să fie-ai mei
Că-mi pun capul după ei,

— Din trecutul nostru. —

Radu dela Afumați.

— Istoria Țerii-Românești. —

După zilele pline de pace și de binecuvântare ale lui Neagoe Basarab, earăși dau peste Țeara-Românească lungi zile de furtuni și de urgie.

Înțeleptul Neagoe întocmise lucrurile încă fiind în viață, ca după moartea sa să-i urmeze în domnie fiul său Teodosiu. Și cum acesta era încă minorean, abia de 7 ani, 'i-a numit un tutor. Boerii Țerii însă nu voiră să primească cărmuirea Țerii prin tutorul pus de Neagoe și ei ridicară pe altcineva de domn, pe un anumit Radu-Călugăru, și se începură vrăjbi și neînțelegere în țeară, și se ridicară și alții doritori a ajunge în tron, și veniră și Turcii și se amestecară, și se stîrnî o învălmășală, ce fearse și slăbi țeara vreme îndelungată!

Ajunseră lucrurile în urma certelor dintre boerii Țerii acolo, că Turcii îi făceau socoata!

Un pașe numit Mehemet, după-ce fusese el încă prin țeară, acum plecă să se sue de-adreptul pe tronul ei și să o prefacă în pașalic, provincie turcească.

În ciasul al II-lea boerii se deșteptară, și se adunară toți la un loc și ridicară stavilă tare primejdiei ce venia dinspre Turci, punând în domnie pe ginerele lui Neagoe Basarab, pe Radu dela Afumați, hotărînd să o apere pe moarte pe viață!

Mehemet veni „cu steag dela Poartă“ (curtea Împăratului turcesc) și cu mulțime mare de Turci, cu care să bată țeara și apoi să-i căpătuească în ea!

Radu dela Afumați era tinăr, dar' un om neînfricat, grozav de îndrăzneț și viteaz. El eși în calea Turcului, și îl bătî în două rînduri, și îl gonî până peste hotarele Țerii sale!

Mehemet însă nu se astîmpără. Setea de domnie nu-'i lăsa pace. El veni de nou cu o oaste și mai mare și și mai hotărît a-'și supune țeara.

Radu se afla la București. Înțelegînd își strînse voinicii. Plecă înaintea dușmanului nebun, și de patru-ori se isbi de dînsul și de patru-ori îl bătî, (odată lângă un sat numit Stefeni, altă-dată la Clejani, apoi la Ciocănești și în urmă lângă București).

Turcul însă nu desnădejdui, căci erau pe atunci Turcii încă în floarea puterii lor, ci se aruncă a cincia-oră asupra voinicului Vodă român, și de astă-dată — eși el biruitor lângă riul Argeșel!

Slăbit, Radu fugi în Ardeal, și Mehemet se așeză în scaunul domniei, și în scurtă vreme schimbă de tot fața Țerii, punînd fel și fel de slujbași turci prin ea!

Nu peste mult însă Radu adunându-'și încă puteri din Ardeal, veni ear' în țeara sa, și cum Mehemet se dusese în ceva treabă peste Dunăre, nu află împotrivire. Și se puse Radu și trimise oamenii săi și tăia capul tuturor slujbașilor turci așezați de Mehemet, și numiți „subași“, și se puse ear' în tronul domniei.

Și auzî Mehemet și veni năcăjit cu oaste și mai și ca cele de până aci, dar' Radu îi alergă în cale ca un leu cu voinicii săi, și întîlnindu-'l lângă Alimănești, îl bătî cumplit, și vîzînd Turcul că nu poate ține piept se retrase, nu însă ca să se liniștească și să-'i dea pace, ci ca să-'l atace dintr'altă lătură. Așa și făcu. În două rînduri mai sări tâlhărește asupra domnului Român ce-'și apăsă moșia ca să-'i răpească tronul, dar' în amîndouă rîndurile fu de nou bătut de Radu, perzînd mulțime mare de Turci. Atunci se retrase peste Dunăre și Radu se întoarse la București și își lăsă oștenii pe acasă să mai răsuflă și ei, cari au scăpat cu viață după atîta hărțueală cu păgânii.

Ci miserabilul de Mehemet n'avu astîmpăr. El veni earăși pe furiș și aflînd pe Radu nepregătît, îl bătî de astă-dată și îl fugări din țeară. Radu veni în Ardeal, luă ajutor dela vestitul voevod al Ardealului Ioan Zapolia și plecă cu ai săi oșteni și 30.000 ai lui Zapolia asupra lui Mehemet, dar' acesta nici cuteză să-'l aștepte, ci o tulî peste Dunăre. Radu dete drumul oștilor lui Zapolia să vină înapoi, ear' el se luă năcăjit după Turci, și-'l ajunse la Nicopoli și-'l bătî cumplit, și retrăgîndu-se Mehemet, îl mai ajunse odată la Șiștor (în Bulgaria) și îl bătî bine și aci, apoi se întoarse voios acasă.

Se adunară acum boerii în mare sfat și se înțelesă cum să scape țeara de neliniștirile blăstematului de Mehemet, și hotărîră să trimită pe Radu însuși la Împăratul Turcilor, la Sultan, să se plîngă asupra vecinului Mehemet, supus al Sultanului. Și merse Radu și dobîndî făgăduința Împăratului de a avî pace. În vremea că el a umblat însă pe la Sultanul, în țeară se ridicase un altul, Preda, să-'i iee domnia, așa că la întoarcere, cu arma în mână și bătînd pe omenii lui Preda, a putut numai să-'și iee earăși scaunul.

Într'aceea Turcii dau năvală asupra Țerii-Ungurești (la 1526) și bat cumplit pe Unguri la Mohaci, omorînd pe Craiul lor Ladislau, și ard Buda și Pesta și așa de tare își pun piciorul pe gâtul poporului unguresc, că el de atunci până în ziua de astăzi, mai mult Craiu (Rege) din vița lui n'a mai avut! Asta însă avî urmări rele și pentru Țeara-Românească, căci atacați de Turci, adese domnii români primeau ajutor de dincoace. Acum trebuia să asculte mai tare de poruncile Turcilor, căci se împuterniciseră foarte!

Și se întoarseră lucrurile spre rău și pentru Radu, căci în țeara sa ear' se ridicară dușmani dintre ai săi contra lui, și pregătindu-se pe ascuns, îl atacară numai deodată ca să-'l răstoarne din tron,

Mândră buze subțirele
Ce să-'ți dau să fie-amele
Că-'mi beau mintea după ele.
Bădișor cu pîrul creț
Și cu ochisorii verzi,
Eu acum m'aș mărita
Dar' nu pot de d-ta,
Și pe mine mulți m'cer
Dar' după d-ta per.

Doine cătănești.

Din Ocnîșoara.

Culese de Dumitru Lodroman,
Fă-mă Doamne ce mi face,
Fă-mă pasere pestriță
Până la Cluj cărcimăriță,
Să cărcimăresc vin și bere
La răgute tinerele
Care m'am iubit cu ele.

*

Poruncitu-'mi-a Iuon
Din Cluj din Batalion,
Să-'i fac peană de țitron.

Eu încă 'i-am poruncit
Pe șuerul vîntului
În căsarma Clujului
Că țitronul s'a scumpit
Și peană nu 'i-am găsit

Colo 'n jos pe rătorele
Se bat două taberi grele
De răgute tinerele,
Așa trec plumbii prin ele
Ca frunzele prin nuele.

Vino, maică, și te uită
Că și iarba-i toată cruntă,
Că unde ne batem noi
Nici e iarba nici e nalbă
Numai sânge până 'n barbă,
Sânge de-al Mus anului
Până 'n coama calului.
Sânge de al Turcului
Până 'n coama murgului,
Murgul rînciază la șatră
Lungă cale 'mi-se gată

De pe Arieș

culese de Constantin Prața, cantor.

Poți, mândruță, să zici zeu
Că nu te-am sărutat eu,
Cînd ședeai seara la poartă
Și-'mi dădeai gurița toată?
Poți să zici fără păcat
Că eu nu te-am sărutat?
Ba eu, bade, nu pot zice
Că 'ți-a fost gurița dulce.
Da știi ce mândruța mea?
Mărită-te nu ședeai!
Ba eu nu m'oiu mărita
Până tu te-'i însura
Să ved pe cine-'i lua.
De-'i lua una frumoasă
Să nu o ții mult la coasă,
De-'i lua una ca mine
Să nu trăești cu ea bine,
De-'i lua o bălioară
Să dea D-zeu să moară
Să ai casă mai ușoară
Ș'apoi să te 'ntorci la mine,
Și eu să-'mi fac ris de tine
Că nu m'ai luat pe mine
Și m'ai lăsat de rușine,
Calicule, vai de tine.

și el fugi și fu ajuns la Rîmnicul-Vâlci. Aci se închise într'o mănăstire, crezând că dușmanii tot nu vor îndrăzni să-l atingă în sfântul locaș. Dar' ei nu. Deși creștini ca și el, îl prinseră și omorîră în altarul bisericii. A fost apoi îngropat alături de socrul seu, în mănăstirea de Argeș.

Este Radu dela Afumați unul dintre cei mai mari domni ai Țerii-Românești, căci el în domnia lui, *în vreme de numai doi ani, a biruit pe potrivnici și dușmani de 20 de ori, afară de isbânde de cialaltă ani de domnie!*

Neamul românesc are drept a se fâli și cu numele acestui Vodă viteaz!

I. M.

Legea comunală.

(Urmare)

Capitolul IX.

Despre economia comunală.

§. 109. Averea mișcătoare și nemișcătoare a comunei și a așezămintelor ce stau sub supravegherea ei, trebuie luată la inventar în fiecare an și inventarul trebuie alăturat la socotelile de încheiere ale comunei.

§. 110. Averea de fond a comunei trebuie păstrată neștirbită.

Dacă împregiurări deosebite cer, sfatul comunal poate hotărî cu votisare prin majoritate de voturi și pe lângă ținerea rînduelilor §-lui 24: instrăinarea averii, schimbarea sau împărțirea ei, precum și cumpărarea de avere nemișcătoare sau de bunuri mai mici de regale, — dar' numai în o adunare generală (de obște) a tuturor membrilor sei, înțelegându-se și slujbașii cu drept de vot ai primăriei, care adunare e a se statorî și publica anume spre acest scop, cu termin de cel puțin 30 zile.

Dacă reprezentanții (membri sfatului) nu s'au înfățișat în număr deajuns la această adunare, tot în acest chip e a se publica o adunare nouă și dacă nici la aceasta n'ar fi numărul cerut, în această adunare se poate statorî conchemarea unei noue adunări cu termin de 15 zile, care hotărăște prin majoritatea celor de față.

Tot acestea au putere și în ceea-ce privește averea fundațională a așezămintelor de sub îngrijirea comunei.

§. 111. Acele venite ale averii comunei, cari s'au folosit și până acum pentru acoperirea cheltuelilor comunei, sînt a se întrebuița și pe viitor înainte de toate spre acest scop.

§. 112. Chipul chivernisirii averii comunale și, dacă privitor la aceasta s'ar statorî darea în arîndă, învoelile acesteia, scopul întrebuițării venitelor ce rămân după acoperirea cheltuelilor obștești ori chipul împărțirii acestora, aruncurile după folosință, ce se cuvin din acelea singuraticilor cetățeni, și taxele ce ar avè poate să se plătească după acestea: le statorește sfatul comunal, și adică, dacă se plănuiește schimbarea obiceiului de până acum, numai în o adunare generală o poate statorî, și anume o adunare ce e a se hotărî și publica prin sfat spre acest scop cel puțin cu 30 zile mai înainte.

§. 113. Hotărîrile aduse în înțelesul §§-lor 110 și 112 sînt a se publica (vesti) în regulă în chipul obiceiului în comună; în contra acelor poate apela la comitat, în termen de 30 zile dela publicare, ori-care cetățean, ce se ține de comuna aceea cari au în comună sau pe hotarul acesteia avere nemișcătoare.

Astfel de hotărîri nu se pot duce în deplinire nici când înainte de trecerea acestui termen, în fel de apelație, nu se pot până la răspunderea acesteia, și pentru aceea în felul din §. 112 comitatele pot aduce hotărîre numai după trecerea acestui termen, și numai luând în socoteală apelațiile ce ar fi venit în acest timp.

§. 114. Comitatul hotărăște asupra recursului, dacă acesta se poate hotărî pe calea slujbașilor mai sus puși, (administrativă) în toate acele feluri însă, când e întrebarea, că oare acea avere, așel drept sau folosință, privitor la care adunarea sfatului a hotărît potrivit §§-lor de mai sus 111, 112 și 113 — se ține de averea comunei, ori că stă oare sub puterea de rînduire a aceleia? când între comună și membrii acesteia vin înainte pricină de drept privat, — mai marii au să încerce împăcarea pe calea învoelii prietenesti și dacă aceasta nu isbutește, au să îndrume partidele la calea legii și până la hotărîrea judecătorească e îndatorată să se țină de obiceiul de până aici.

§. 115. În acel fel, când sfatul comunal nu voește să iese îndrît pe calea procesului astfel de nemișcătoare și venite aflătoare în mâni private (ale singuraticilor), pe cari mai marii le țin de avere comunală, sau dacă le dă prin învoeală în stăpînirea singuraticilor clase ale poporului sau a singuraticilor locuitori, sau în sfîrșit, când fără cuvînt n'ar voi să facă pașii cu puțință și legali, în înțelesul §§-lor 86 și 87 ai acestei legi, pentru reîntorcerea pagubei ce s'a făcut comunei de către acei membri ai primăriei sau ai corpului ajutor și manipulant, — comitatul și în fel grabnic vicișpanul, poate încredința pe fișcalul comitatului, ca să apere averea comunală chiar și în contra împotrivirii sfatului comunal.

§. 116. Primăria e îndatorată a înștiința vicișpanului prin pretorul (solgăbirou) ori prin primarul, ori-ce proces făcut comunei și vicișpanul, dacă ar vedea că binele comunei e primejduit poate încredința pe fișcalul comitatului cu apărarea comunei, despre aceasta încunoștiințează atât comuna cât și pe judecătoria ce judecă în pricina asta, prin ceea-ce împuțernicirea de mai înainte își pierde puterea.

Dacă comuna e amenințată cu execuție asupra averii pe temeiul unei judecăți oarecare, primăria are datorința să-l încunoștiințeze despre aceasta pe vicișpanul, care ia măsurile de lipsă, pentru-ca averea comunei după puțință să rămână neștirbită și pentru-ca să se încungiure îngreunarea peste măsură a locuitorilor.

§. 117. Dacă comuna, în urma păstrărilor rele făcute de comitetul comunal și de primărie, s'au în urma pagubelor elementare (cășunate de fire, de vremuri) și a altor nenorociri, a ajuns la marginea ruinei, la cererea proprie, în fel de lipsă și din oficiu, vicișpanul cerînd și sfatul fișcalului comitatului, poate pune pentru un timp anumit averea comunii sub sechestru și poate numi un curator de sechestru și despre aceasta încunoștiințează pe judecătorii ce le privește.

Acest sechestru are urmările sechestrelor prescise în §. 254 al art. de lege LX. din 1881.

§. 118. Legăturile de drept privat și folosințele înșirate în §. 15 al art. de lege XXVI. din 1848 întru-cât sustau și acum leguiți rămân nevătămăte și mai departe în înțelesul acelor legi.

(Va urma)

Din giurul Sibiiului

culese de I. Banciu, june T.

Mândră ochisorii tîi
Ca cireșele 'n altoi.
Cari-'s coapte la rîcoare
Și nu-'s atinse de soare.
Cari-'s coapte la pămînt
Și nu-'s atinse de vînt.
Mândră sprîncene pe sus
Sufletul badii 'l-ai pus
Mândră sprîncene pe jos
Sufletul badii 'l-ai stors.
Mândră ochisorii tîi
'I-a pus maică-ta cu clei
De-'mi pun capul pentru ei;
Mândră buzuțele tale
Le-a uns maică-ta cu miere
De-'mi pun capul pentru ele!

De pe Tîrnava-mică

culese de Nonic Rus Cușteleanul, pedagog.

Frunză verde de dudău
Bîrbate sufletul meu
De-ai ști tu ce-am gîndit eu,
Că noi de când ne-am luat
Pînză tot am cumpărat,
Să m'apuc eu de lucrat,
Tu-'mi vei face de mîncat,
Ori-și-cît de ne-om trudi
Vom cerca și de-a urzi,
Amîndoi vom năvădi
Doar' la cale vom eși,
Și om tocni rîsboiu în casă
Ca mai curînd să se țese,
Și noi ne vom învîl
A mai și cam odichni,
Cînd va fi soarele cald
Să ne odichnim cu drag,
Eară cînd va bate vîntul
Să ne odichnim cu gîndul!...
Dar' pînză nu se lucra
Ea cîntînd o blăstîma:

Printe ițe, printre spată
Paște-o eapă 'mpedecată,
Pe sulul cel dinapoi
Patruzeci de lăturoi,
Ear' pe cel de dinainte
Dracul le mai ține minte,
Și la mijloc printre ițe
Întră capul unei mîțe,
Cîntecul ea 'l întorcea
Și din gură-așa zicea:
— Facete-ai pulvere, praf
Să n'am atîta năcaz
Prăpădită ești tu pînză
Nu era cine să rîză,
Se duce vestea în țeară
Că m'ai opăcit o vară,
Că trecură Paștilo
Și eu tot leg firele.
Cînd ajunsei la Sîn-Georgiu
Era gata să-'l trag jos,
Cînd era pe la Ispas
Cu tortul aveam năcaz,
Dar' vîzîndu-mă 'n Rusale
Mă ajunse-o mare jale,

Lupta în comitate.

Alegeri în Ciuciu.

Despre alegerea membrilor comitatensi întâmplată la 7 Noembrie st. n. în comuna Ciuciu (com. Arad), Vă rugăm cu toată onoarea a publica următoarele:

În anii trecuți noi mai că nici nu știam când se fac astfel de alegeri, și cine erau aleșii; acum însă de astă-dată altcum s'a întâmplat lucrul și la noi.

În ziua înain'e de alegere, au căpătat porunță toți alegătorii să meargă la alegere în Ciuciu.

Alegătorii din notariatul Plescuței s'au și prezentat mai toți cu puțină excepțiune, împreună cu conducătorii lor preoți sau învățători. Ajunși la locul alegerii, ne pomemim, că primarii împart poporului ședule vi-nete în cari erau scriși:

1. Puties András, notar în Ciuciu.
2. Konstantiny György, fost deputat dietal.

3. Totti Nandor, un pădurar și
4. Bros Iván, necunoscut.

Noi văzând, că nici unul dintre ei nu-i pentru noi, ne-am înțeles cu oamenii din notariat să ne facem alte ședule, în cari să punem alți 4 bărbați de ai noștri, și fiindcă și notarul nostru Skonda a voit să fie ales ne-a rugat, ca pe lângă trei Români să-l punem și pe el și pentru-ca mai ușor să putem reuși cu ai noștri l'am pus și pe el al 4-lea.

Ne-am pus pe lucru, și contra celor de mai sus am făcut ședule la alegători pentru:

1. Nicolau Hărduț, preot în Aciuța.
2. Nicolau Badagan, preot în Brusturi.
3. Enea Joldea, diacon și învățător în Halnag'u.
4. Skonda Lászlo, notar în Plescuța.

Alegătorii din notariatul Plescuței, au primit cu toții sfatul și ședulele noastre, fiindcă conducătorii nu le lipsiau, și așa am făcut o grămadă de voturi, pentru bărbații noștri, pentru cari mai curajoși s'au luptat: Pavel Căprar, comerciant în Guravale și preotul Nicolau Hărduț, din Aciuța, cu învățătorii Ioan Sabo, Ioan Sîrb și Zaharie Neamț, dar' durere, n'am putut reuși nici cu unul dintre ai noștri, din cauză, că alegătorii din celelalte două notariate aliate cu noi, n'au avut nici un conducător, au lipsit cu totul preoții și în-

vătătorii lor au șezut acasă, lăsând oamenii se-i conducă notarii și slujbașii după dragă voea lor; și pentru-ca onoratul public românesc să-i cunoască pe acești nepăsători de națiunea lor, li vom însemna act și anume:

Laurențiu Jaga, preot în Măgulice, Pavel Magier, preot în Vidra; Arsenie Leuca, preot în Lazari. Sirca, preot în Bodești și Nicolau Bilita din Ciuciu, din locul alegerii, acestia precum și alte-dăți, așa și acumă au șezut acasă arătându-se prin aceea, că sînt renitanți și nepăsători de turma încredințată lor, numai de mîls și tuns să se îmbogățească se interesează, în casa lor nu găsești o carte românească afară de: „Ciaslov“, „Păsălia“ și „Molifteinie“, dar' de vr'un ziar românesc ferește Doamne!

Apoi judece onoratul public românesc, merită acestia să poarte numele de păstori sufletești și conducătorii poporului românesc prigonit de năcazurii? P. C.

*

Alegerea din Vingard.

Sosind în Vingard alegătorii din toate părțile mai mulți și mai puțini, cu dorința arzândă de a lupta și de a învinge, dar' neavînd noi cei din cerc nici o înțelegere, îndată-ce ni-s'au adus ședulele prin domni Colbasi și Dr. Sămpeleaa, fără multă vorbă, ca să nu venim în vre-o încercătură, le-am primit și s'au împărțit alegătorilor.

Mai mulți alegători a adus Ohaba, bine s'a purtat preotul, cu mare diligență judele. Cu tot dreptul locul al doilea îl merită Alămereni de la marginea cercului, Doamne cât de bine ascultă poporul, unde preoții își fac datorința. La locul lor au fost preoții din Cut, Tău, Boșinău, Cunța, Presaca, Gusu, Spring cel gr.-cat., Girbov și Drașov. Miserabil s'a purtat preotul-Juda din Sângătin, Daian, votând cu contrarii, asemenea și poporeni dînsului. Asemenea rușine și dojană merită preoții Deac din Roșia, Danu din Țapu, preoți cu deplină calificare. Preoții din Broșteni, Boz, Păuca, Sorostin, Loamnăș, unii dintre acestia nu au pregetat a merge până la Vinț la alegerea de deputat a lui Keményi. Asemenea nu s'a prezentat preotul gr.-or. din Spring.

Dintre învățătorii, cari s'au prezentat, mai cu insufletire s'a purtat învățătorul din Cut. De unde preoții s'au prezentat, aproape toți alegătorii s'au purtat brav, de unde nu au venit, și puținii alegători cu puțină excepțiune s'au purtat rău de tot.

Asemenea nu știu cum a absentat proprietarul din Dojtad, Crăciun și Ioan Muntean din Roșia.

Sășii prezenți mai mulți din Vingard și Ungurei au votat unul ca unul, cu contrarii noștri.

Cu toate eforturile dîșilor am reușit splendid: 110 ședule de ale noastre și 57 de ale lor. Nereușind am fi avut multe cauze de a protesta. Eată, că ei nereușind, în necazul mare se pun pe proteste, pe baza păcatelor lor, după-cum am înțeles, ar fi înaintat 7 proteste. Ce rușine a păcatului și a învovății pe păgubaș. Preotul și învățătorul luteran din Vingard protesta, că nu li-s'a făcut cunoscută alegerea decât în ziua alegerii și plane la 2 ore p. m., deși preotul încă la începutul scrutiniului a fost de față și alegătorii lor, cei mai mulți au votat înainte de amezii.

Alți strimtorați au protestat contra notarului din Ohaba, că întâiu a adus lista de pe anul 1896, ear' numai mai târziu a adus lista de pe anul 1895.

Asemenea ar fi protestat contra notarului, cu durere, Român din Cut tot pentru listă, deși bietul păcătos s'a silit destul să schimbe ședulele cu de ale lor.

*

Alegeri în Almaș.

Despre alegeri pentru membri în congregațiunea comitatensă ținută în Almaș (comitatul Clujului), am a Vă raporta următoarele: Cu bucurie deplină putem anunța, că cu ocaziunea alegerii de membri în congregațiunea comitatensă a comitatului Cluj au fost candidați 5 Români, și din partea fraților maghiari deasemenea 5 înși, cari toți căzînd, au reușit următorii: Iuliu Porutiu, notar; Dr. Aureliu Marincea, avocat; Nicolae Crucin, notar; Stefan Pop, preot și George Faragó, notar; toți Români cu inimă.

Teodor Antal, învățător.

*

Alegeri în Zlatna.

La 14 Noembrie s'a făcut alegerea celor 5 membri la comitat în comuna Zlatna. S'au ales cinci Români, anume: dl Dr. Vasiliu Fodor, avocat în Abrud; Alexiu Viciu, profesor în Blaj; Gedeon Radeș, preot în Șard; Nicolae Motora, preot în Trîmpoiele și Nicolae Cristea, preot în Potrângeni, Valea-Balzului!

Luptă mare și cruntă au avut alegătorii români cu Ungurii din Zlatna. Dar' învingători au rămas, dînd ascultare conducătorilor lor.

Au lipsit de la această alegere Nicolae Slevaș cantor din Trîmpoiele, Ioan Slevaș, episcop din Valea-Dosului, și încă vre-o câțiva rătăciți, cari în loc să îndemne pe alții, dau pildă rea prin lene și nepăsare.

Multă cinste am câștigat înaintea a toată suflarea românească pentru purtarea bărbătească! Eu' în fața contrariilor ne-am arătat vrednici de numele de Români, ca următorii ai divului Traian, Horia, Cloșca și Iancu!

Mult au ajutat înfațișarea dlor preoți: Baișanu, Danciu, Todea, Motora, Cristea, Magda, Popescu, Aureliu, Danciu, și încă mulți alți inteligenți, cari ca niște sentinele au păzit și îmbărbătat poporul a nu se lăsa ademenit de Csiki János Szontág și alții, cari fără leac de rușine se rugau ca să-i aleagă și să le primească țidulile.

Până acum n'a avut poporul nostru mai pe nime, ca să-l apere la comitat. Avem nădejde, că de acum înainte se vor schimba lucrurile spre mai bine!

*

Eram gata de-a boli
 Mustrarea 'n minte-mi veni
 Că mă tot mustră bărbatul
 Că nu sînt bună de dracul,
 Măcar el ar putea face
 Ca să-mi dea mie pace,
 Dar' de n'ar fi sîrbători
 Aș lu-ra eu cu alt spori,
 Dar' din Paști pînă 'n Rusale
 Am ținut Marța cea mare,
 Luni și Mercuri n'am lucrat
 Chiar de când m'am măritat,
 Joile-'s zile l'gate
 Nu lucru, să-mi fac păcate,
 Vinerile toți cinstesc
 Nici eu nu mă prea silesc,
 Dar' Sămbăta am lucrat,
 Și nu 'mi-s'a arătat,
 M'a lovit o boală 'n cap,
 Și am căutat ca să zac,
 Boala grea mă năcăji
 Mai rea nici n'ar putea fi

Dac'am apucat a dormi
 Nu eram a mă trezi.
 Dumineca-'i zi domnească,
 Sîrbare dumnezească,
 Atunci dorm și eu mai bine
 Că nu mă mai mustră nime.
 Știu eu bine ce-oiu lucra
 Lucrul dintăiu, l'oiu strina.
 Că eu caer n'oi mai toarce,
 Pânza-oi stringe din răsboiu
 Și-oi arunca-o 'n lădoiu,
 O țin pîn' la primăvară
 Atunci o voi scoate eară,
 Dar' oi pune-o după casă
 Căți vor trece toți să șasă,
 De ti-'i țese bini de bine
 De nu fac focul cu tine,
 Și cât eu voi mai trăi
 Pânză nu voi mai urzi,
 Asta început să fie
 Și sfîrșit pînă 'n vecie.

„Filoxxera națională“!

În numărul 241 al „Tribunei“ a fost publicat, că la alegerile de congregațiune în Octlaca a eșit biruitor partidul național, dar n'a fost publicat mersul alegerii.

Eu, care am fost de față cu mare bucurie am văzut, cum vin toți preoții noștri cu voturile, ca să voteze cu partidul național.

Dar' mai târziu ved că vine conducătorul cel rîios cu turma lui cea rîioasă, adică preotul Petrovics György din Pilul-mare, care e cunoscut că e mare Ungur, își votează pe lângă Unguri.

Acești oameni, cari își vînd neamul, sînt următorii: Mîtra Hențieu (un om roșu și mîncinos), Nichifor Hențieu (care a umblat toată noaptea pe la ferestri să facă voturi), Stefan Șerban (mîndru), Ioan Ottlăcan (many), Alexiu Lupaș (bongye, care gîndește despre sine că numai el e cu minte) etc.

Dar' să aduc la cunoștința onor. public, că acum „filoxera națională“ cu turma lui cea rîioasă ce voește; el adică voește să facă școală de stat în comuna Pilul-mare, fiind că nu 'i-a succes să 'l aleagă pe Ungurul Aurél Miklósy de învățător la școala de fete, a și dat un recurs la minister pentru școală, în care recurs 'l-a amenințat și pe învățătorul dl Leucuța, că e mare Român și că a fost la Pesta și câte și mai câte, numai ca să 'l țipe ministerul pe vrednicul nostru învățător.

Aduc la cunoștința onor. public și despre purtarea ficiorului renegat Petrovics, dl Steampła, care în 14 ani a absolvat 6 cl. gimnaziale, și în 4 ani a absolvat un curs teologic în Arad, ear' acum e înscris pe al doilea curs, dar' el grijește de porci acasă, și bate pe sfînta scriptură cea cu 32 de foi, adică cărțile.

Un alegător.

Alegeri în Șiria.

Despre alegerile din Șiria primim o lungă scrisoare, din care scoatem următoarele:

Lăzîndu-se știrea în comuna noastră, că alegerea de membri în comitat s'a pus pe ziua de 7 Noemvrie a. c., economul N. Lăzărescu s'a pus pe lucru, înțelegîndu-se întîiu cu fruntașii noștri din Arad. Apoi a ales dintre plugari pe 6 fruntași și a început a spune poporului, că ce sînt membrii în comitat și ce pot să facă dacă noi vom alege bărbați din Arad. Mulțumită lui Dumnezeu, că poporul a și ascultat și au votat din 205 căți a venit la votare, 185 pe dnul și vrednicul de laudă Vasile Mangra, pe martirul Aureliu Suci, pe neîntrecutul luptător național Dr. Stefan C. Pop, pe Dr. Ioan Suci, avocat în Arad și pe Dr. Iacob Hotăran, avocat în Șiria 189. Aceștia au și rămas aleși pe 6 ani. Pentru străini pe lângă toate efortările dnului notar abia s'au dat 12 voturi.

Aleși pe 3 ani în locul celor morți sînt dnul Savu Raicu, comptabil în Arad și dnul Iuliu Herbai, director la „Transilvania“, adică de tot 7 și toți Români buni. Durere însă, că am avut și noi 12 înși rătăciți, între cari voiu numi cu numele pe 2: protopopul gr.-cat. Marcu Păscuț, care nu s'a rușinat a strînge cățiva poporeni pe lângă sine și a le vorbi că Mangra, Suci și Stefan Pop sînt niște oameni cari tot în birturi fi afli. 'I-a și răspuns un poporean: „Noi nu știm că umblă la birt ori ba, dar' una știm că luptă pentru noi și cauza noastră națională“. Atunci a răspuns: „bine bine, dar' v'eu vedeu eu pe d-voastră dacă nu votați pe dl solgăbirău, că apoi câte dări să vină pe voi“. Auzind

acestea vrednicul preot gr.-cat. Vasile Bistran, a zis poporenilor: „Știți ce, ceea-ce V'eu zice dl preot în biserica ascultați, ear' cât ese din biserică doi pași afară, nu mai ascultați“. Al doilea e cu numele dl notar Ilie Balta, pentru care poporul 'și-a pus vieața când 'l-au ales de notar și astăzi și el a dat dosul de c'atră popor.

Alegeri în Vașcău.

Cetînd în prețuita „Foaia Poporului“ în nr. 45 a. c. „Alegerea dela Vașcău“, pentru completarea adevărului am să adaug, că dl corespondent a reticuit pe învățătorul din Vașcău, Vasile Sala, care a avut foarte multe neplăceri cu cei dela putere, ba publice îl amenințau cu de toate. Precum îmi aduce aminte a fost prezent corespondentul când V. Sala a spus cu ton înalt publice alegătorilor și plane chiar în fața forestierului și a lui Dragany, aleși de membri: „popor iubit, vedeți că nu ne-au făcut acești dni nimic, să nu primiți țidulele lor, ci ale noastre, căci nu bine, ci reu ne-au adus, că drumul nostru de când există aceste generațiuni a fost tot al comitatului, și de când sînt d-lor membri, trebuie să 'l facem noi satele, e „vicinal“ — azi drumul, apoi numai podurile ne costă mii, cată fraților, acî sînt d-lor, nu-ă așa? ș. a. . . .

Atunci săriră la V. Sala să 'l cerce de țidule și mîngîindu-'l cu vorbe, la ce el strigă: „Trăiască Dr. Cosma Gavril și Dr. Coriolan Pop, ambii advocați!“

Preoții Andreiu Popa din Criștor, Teodor Teaha și Mihail Popovici din Lechece n'au fost de față. Cealaltă au durmit acasă somnul lin. Ba mai venise P. Dalea din Sîrbești, preot, a beut ceva și a luat-o la sănătoasă. Popor era, dar' nu era conducător, căci 3—4 persoane n'au putut cuprinde poporul părăsit de ai sei conducători, căci venînd din satele lor 'i-a înbrîncit șumarii domeniului, de cari, har Domnului avem în tot satul și mulți preoți și învățători li-se închină.

SCRISORI.

Școli primejduite.

Ardehat, Noemvrie.

Foarte reu stăm cu școlile române din cercul Cehului (Sălagiu). Așa de pildă, în toamna aceasta am avut nenorocirea să pierdem numai 7 școli conf. române. Se vorbește, că în tot comitatul vor mai fi închise încă 25—45 școli confesionale. Comunele amestecate, unde este numai un Ungur, au făcut școli de ale statului, spunînd poporului să se lapede de școlile lui confesionale române și să ajute școlile statului. Așa a și făcut poporul, ba încă și domni preoți, încă unii foarte bucuri, au primit și au recomandat.

În comuna (Benedekfalva) Benefalău, mai toată comuna e românească, afară de 4 Unguri, a închis-o încă inspectorul regesc, care a fost înaintea acestui, școala confesională română, și în toamna aceasta a și făcut școala statului, și poporul s'a obligat la toate.

În comuna Ulciug (Völcsgö) li-a stricat biata școală confesională română și au făcut școala statului; pe bieții Români, cari își țin sărbătorile românești, le zic să le părăsească, și plîng amar.

În comuna Czikău încă a fost până acum școală română confesională, a apus cu totul, acum nu mai este, și merg bieții Românași la școala statului. Tot așa în comun Szalazsig și comuna Sülümed, unde au fost școli române până acum, ear' acum s'au făcut școli de ale statului.

Dar' nu pot să tac un lucru care strigă răsplătire la cer de ceea-ce s'a întîmplat în comuna Mineu (Ményö).

Aici în comuna Mineu a fost școală confesională română bună în vremile acum vre-o 5 ani, dar' acum dl preot Bohățel fiind preot nou, el însuși s'a învoit să se strice școala română și să se facă școala statului sub acea condițiune, ca să fie Român învățător la Români, ear' la Ungari Ungur, și pentru 70 fl. a vîndut vre-o 400 suflete de bieți Români.

În comuna noastră Ardehat (Egerhát) în vara trecută de 5 ori a fost strins senatul pentru școala statului. Aici în Ardehat sînt 9 membri de Jidovi și Unguri, ear' 9 Români; a eșit inspectorul regesc cu pretorul afară, fiind îndrumați de ministrul de culte să ese afară în fața locului și ni i-am nu ne-am învoit, am eugetat că doară nu ne-a năcăji mai mult, li-or fi milă ministrilor de noi, dar' ne-au înțelat. În prima Noemvrie, acum două săptămîni, ear' ne trimite dl notar Ioan Szabó, că deși de 5 ori a fost adunarea pentru școală, ear' a venit dela minister, că pe 18 Noemvrie 1895 ear' iasă afară inspectorul cu pretorul pentru școala statului și membrii comunali să fie de față.

Deci în 18 Noemvrie ne-am prezentat toți membrii români și am așteptat pe sus numiții domni, ear' membrii de unguri și de jidovi nici unul, afară de un Jidov, David, n'au venit, lăsându-ne să facem ce vom voi.

Pretorul Cehului, Kis Laci a deschis adunarea, ținînd o vorbire foarte lungă, în care amintesc, că scopul lor nu-i ca să ne facă Unguri, căci sînt destui Români mari, cari știu ungurește, și pentru aceea sînt Români buni, amintînd pe badea George Popp de Băsești și pe alții, și că ei în toate comunele din Sălagiu au făcut școli de stat, cari sînt meștecate numai în Ardehat. Nu, și trebuie să ne arătăm și noi ca și celelalte comune bunăvoința către guvern și să ajutăm și noi școlile statului, că în tot Sălagiu nu s'a aflat comună, care să nu ajute, fără numai Ardehatul, și în Ardehat e lipsă mare de școală statului, căci se va deschide pe primăvară calea ferată și avem inteligenți mulți, precum medicii, poștari, gendarmerie, notari și mai mulți, și deși mai de multe-ori a probat, dar' acum ear' 'i-a venit dela ministru să probeze cu noi.

Atunci se scoală badea Mihai Szabó, spunînd că *Românilor nu le trebuie școală ungurească!*

După-ce badea Mihai au vorbit, îndată se scoală comandantul gendarmeriei (Csendörmester) și zise că deși nu vrem și sîntem nepăsători cu școala, statul ne împune cu silă.

Se scoală primarul satului George Sabău, și zice că nu se învoește să facem școală de stat

Se scoală Pop Vasile, Simeon Vele, Nuț Vele, Nuț Mateșan, Simeon Săbău și vreau să ese afară, dar' domnul pretor zice că nu-i silă, ci să facă ce-or vrea.

După mai multă vreme vede dl pretor cum stă treaba și lăsându-ne în voe, am început votarea.

Atît David Jidovul cât și toți membrii de față n'au primit nimic pentru școala statului.

Întreb oare pentru-ce lasă episcopul Ghêrlei școlile de sub stăpînirea Excelenței Sale să se șteargă? oare noi n'avem vicar, Alimpiu Barbolovici, căruia îi e dragă națiunea, ce ne lasă ca vai de noi? Îți spun că peste 10 ani de va fi tot așa vremea, nici urmă nu va rămîne de școală română în Sălagiu.

I. I. I. I.

Procese de presă.

Stăpânirea ungurească ear' a început un șir nou și lung de procese. Cel dintâiu li-s'a făcut Slovacilor — în luna trecută, când un scriitor al foii „*Narodnie Noviny*“ a fost osândit la două luni temniță. Acum primim din Seghedin știrea, că în ziua de 25 Noemvrie s'a judecat acolo procesul împotriva „*Zastavei*“ pentru un articol scris de dl Nicola Tomici. S'a dat ear' pe dreptate ungurească — un an temniță și 500 fl. amendă (gloabă). Frații noștri sârbi au acum doi bărbați în temnița din Seghedin, pe dl Tomici și pe Milan Popovici, cel osândit acum e anul la un an și jumătate temniță de cea grea.

*

Ear' despre procesele pornite contra Românilor, „*Tribuna*“ dela 26 Noemvrie scrie:

Procese cu ghiotora. Curg procesele ca puhoiul. Azi unul, peste o săptămână altul, ear' la 17 Decemvrie al treilea. Noroc că se face puțină schimbare. În pira pe care a primit-o azi redactorul nostru răspunzător I. Ciontea nu mai e vorbă de așitare, ci de «calomnie» la adresa gendarmilor. Articolul cu pricina a apărut în «Foaia Poporului» numărul dela 3 Martie. Era intitulat: «Se tem de ori-ce suflare» și trata despre brutalitatea ce s'a săvârșit cu arestarea părintelui Gr. Popescu din Suciul-de-jos.

Procesul acesta, întrece ori-ce margini: gendarmii cari pîrșesc, într'adevăr sînt mari viteji! Se plîng că au fost acușați de brutalități.

*

Aceeași foaie publică următoarea telegramă despre procesul ce l-a avut în acea zi „*Tribuna*“:

Cluj, 26 Noemvrie.

Pertractarea s'a sfîrșit la orele 11 1/2. Dl Liviu Albini a fost osândit la 200 florin amendă și 200 fl. pierdere din cauțiune. Deasemeni s'a hotărît publicarea sentenței în «Tribuna» și purtarea speșelor. Domnul Dordea, redactor răspunzător, n'a fost de față.

Procesul acesta se făcuse pentru publicarea în «Tribuna» a unei poezii către martiri.

CRONICĂ.

Pentru Iancu. Din Bistrița primim știrea, că într'adevăr, dl Iacob Bichigean, pantofar, a fost pedepsit cu 1 zi temniță și 10 fl. amendă pentru-că colectase 14 fl. pentru o cruce pe mormântul lui Iancu. Protojudele de acolo se vede, că ține să câștige cu ori-ce preț „merite patriotice“. Dl Bichigeanu să fie însă liniștit: nu este rușine a suferi pentru o cauză națională.

*

Sfințirea unei biserici. Ni-se scrie: În 17 l. c. n. s'a sfințit de nou zidita biserică a satului curat românesc Cusúș, o biserică drăgălașă și destul de mare după numărul sufletelor satului. Despre acest act solemn al sfințirii voiu a vă scrie, sub impresiunea viuă, încât îmi permit puterile-mi debile, și încât ar pute incidentul acesta servi de o cetire folositoare și poporului de aiurea. Misa sfințirii s'a început pe la 8 1/2 oare, la care au servit cinci preoți, și anume:

dl protopop al tractului Vasile Papp, cu dl hierodiaconul Nicolae Diamandi din Beiuș; apoi doi preoți: Ioan Belea din B.-Lazur, Sabou din Rieni, Drimba din Băișa și Lazar Muțiu, bravul conducător, păstor sufletesc al poporenilor din Cusúș. Cântările le-a executat noul cor, constător din 12 studenți superiori dela gimn. român gr.-cat. din Beiuș, în frunte și sub bravul conducător Ioan Papp J., eminentul student de clasa a VIII-a. Sfințirea cu solemnă misă în prezența întregului popor, a durat până la 1 oară p. m., după care a urmat un prânz comun la vrednicul părinte Muțiu, unde ne-am petrecut în românească ospitalitate până după 4 oare, când ne-am despărțit cu cele mai dulci suveniruri, și cari ne vor veni în minte și la albele noastre bătrânețe.

În decursul prânzului nici toastele, poftirile de bine, nu au lipsit. Șirul acestora l-a deschis on. domn Nicolae Diamandi, lui au urmat dl adv. Paul Papp din Beiuș, dl notar Oancea din B.-Lazuri, dl Vasiliu Dambra, prof., și Ioan Belea, preot în B.-Lazuri.

Cât despre internul bisericii, ea este încă de tot simplă, însă bravul popor din Cusúș v'a împlini toate pentru lauda și mărirea lui Dumnezeu; iconostasul îl decorau încă patru icoane frumoase sfinte, donate de dl Ioan I. P. Gall, stud. de cl. a VIII-a în Beiuș.

Abon. 8413.

— Ni-se scrie din Gabina, că la 26 Octomvrie v. (f. Dimitrie) la stăruința unui parochian harnic și în starea cea mai bună în comună, cu numele Crișianu Adam, deși biserica este edifiată din anul 1880 din neputința poporului, nu s'a putut sfinți: acum s'a sfințit printr'o cuvântare a dlui Petru Mihuțiu, preot în Hundol și o predică zisă de Aron Demian, preot.

*

O comună harnică. Primim următoarele: Coțea, Nov. 1895. Nu pot trece cu vederea a nu face cunoscut on. public român pierderea cea mare, care a avut-o com. Vingard prin moartea pâr. Ioan Puntean, întemplată în 3/15 Nov. a. c. după o funcțiune abia de 10—11 ani. Comuna Vingard e una dintre cele dintâiu în protopopiatul Sebeșului-săsesc, în care însă se află și Sași și vre-o câțiva Unguri. Venind rîndul la alegere de paroch, aș face atenți, atât pe Vingărzeni, cât cu deosebire pe superiorii noștri bisericăști, că ar fi foarte de lipsă, ca să se intereseze, a afla un candidat de paroch, care întrunește condițiunile cele mai de lipsă față de acea parochie și față de timpul în care trăim, căci avut-a acea comună între alții și pe un Ioan Crețariu, ca un tată bun și conducător harnic, dară, durere, și pe acela, acum câțiva ani în floarea etății l-a pierdut, și astăzi îi lipsește cu desăvîrșire conducătorii receruți, încât acum stau ca oile în mijlocul lupilor.

*

Întimpinare. Privitor la cele scrise în „*Foaia Poporului*“ nr. 45 din a. c. în interesul adevărului și al cauzei ce apărăm, cu suflet curat dl învățător Boteanu din Nușfalău ne trimite o lungă întimpinare, al cărei miez este: „Eu în viața mea prețul lui Iuda nu l-am luat, ci am luat odată din fondul religios — ce a fost al meu, o părticică din banii de pe moșiile mănăstirilor românești vîndute dela noi la alții sub împăratul Iosif al II-lea“.

*

La temniță. Din Grădiște ni-se scrie, că domnului N. Trimbișoniu, învățător, osândit pentru-că ar fi ațâțat la ură contra Ungurilor, i-s'a înmanuat deja hotărîrea Curiei,

care reducînd la 3 luni pedeapsa de un an temniță, cât i-a dat tribunalul din Deva, — și face cunoscut, că sentința nouă s'a ridicat la valoare de drept. În curînd dl Trimbișoniu va trebui deci să plece la temniță.

*

De ale gendarmilor. Fiso'găbirul Borosnyay din Arpașul-de-jos a adus la cunoștință ciobanului George Cârțan, că contra gendarmilor — pe cari i-a pîrșit chiar la Împăratul — s'a introdus în urma unui ordin mai înalt. cercetarea cuvenită. Am vrea să știm ce pedepse li-s'a dat acestor gendarmi, cu numele Kiss Dénes și Dupeza Miklós?

*

Preot nevrednic. Din Rusul-de-sus ni-se scrie, că preotul Samson Onighi, după ce prin tot felul de momeli a reușit să fie ales, a început să se poarte foarte rău. Între altele la procesul Memorandului n'a vrut să se ducă, cu toate-că din comună s'au dus 6 țerani, a zis că se duce numai dacă sătenii din Rus îi vor da 10 fl., ear' cei din Mălin tot atîta. Peste tot: este rîvnitor la arginți, ca un Iuda. E bucurie mare în sat, că consistorul l-a îndepărtat de acolo.

*

Congresul femeilor — nu se va ține. Femeile din Ungaria ar voi bucuroși a ține un congres în care să pretindă sus și tare emanciparea lor. În chestiunea aceasta de mult agitează „*Neues Polit. Volksblatt*“ din Budapesta. Până în 25 Nov. au încurs la redacția amintitului jurnal cu totul 563 de voturi din partea celor mai distinse femei, dintre cari 380 contra congresului și 183 pentru el. Ergo congresul nu se va ține.

*

Adâncirea Dunării. Foile din România scriu: Comisiunea europeană a Dunării a decis în principiu adâncirea Dunării dela Sulina și până la Galați, pentru a face astfel accesibilă intrarea vapoarelor mari, cari până acum au staționat în largul mării. Considerînd însă că lucrările costă foarte mult și reclamă timp îndelungat, deocamdată se va adînci și se va mări numai portul dela Sulina.

POSTA REDACȚIEI.

Dlul I. Boțoc, Chigic. Le va veni rîndul mai tîrziu, căci e imbulzeală mare.

Dlul I. Fola, Iabenița. „*Istoria Țerii-Românești*“ în care se vorbească mai pe larg se poate afla la librăria Socce (București), prețul 70 cr.

Dlul V. Suciul, Sudiș. Poeziile se vor publica când le va veni rîndul. Știrea despre omor (ceea-ce e trist și de rușine!) vine prea tîrziu. Dela Paști e cam mult. Știri de acestea trebuie trimise îndată. Vita du-o la un veterinar, să o vadă ce are. Altfel nu se poate da leacuri.

I. Dan Alioșiu. Dacă matriculantul nu știe românește, legea rînduște tîlmaci. Nu trebuie să-l plătească însă „părțile interesante“, ci să-l plătească statul.

Dlul Ș. Samuilă, Căcova. Tabloul lui Andreiu Murășan și al lui Avram Iancu se pot procura prin librăria Ciurcu (Brașov).

Dlul I. Bozdog, Șoroștin. Se plătește aceeași dare: în raport însă cu venitul pe care l-ai declarat. Dacă i-se pare că i-au socotit mult, poți face apel la direcția financiară.

Dlul A. Țiucra, Barsa. Trebuie să primească întotdeauna. Părțile se presentă în haina pe care o au și cum vor. Ordinațiunile trebuie a se lua în socoteală. Forul competent este inspectorul de matricule. Se pedepsește și dacă n-ai știut legea, nu așa aspru însă ca-și-când ai călcat-o știind.

Dlul P. Pop. Tirimia-mare. Dialoguri nu sînt.

Dlul V. Filimonescu, Chichinda-mare. Aface-rea aceasta numai un avocat i-ar putea-o descurca.

Pentru redacție și editură răspunzător: **Ioan Ciontea**

Proprietar: **T. Liviu Albini.**

LOTERIE.

Tragerea din 23 Noemvrie n.

Budapesta: 55 51 82 2 71

Tragerea din 27 Noemvrie n.

Sibiu: 79 50 64 11 31

Institut Tipografic T. L. Albini, în Sibiu.

A eșit de sub tipar:

Călinarul Poporului

pe anul visect

1896.

Cu portretul părint. Dr. V. Lueaciu.

Cuprinsul: Călinarul astronomic și bisericesc, cu povești economice pe fiecare lună. — Cronologie pe anul 1896. — Genealogia domnitorilor europeni. — Posta. — Corespondența telegrafică. — Raportul între măsurile nouă și vechi. — Scara timbrilor. — Autoritățile bisericesti române din Ungaria și Transilvania. — Poveștile Reginei României: I. „Mama lui Stefan-cel-mare”; II. „Ficiorii din Vrancea”. — „Una aita”. — Dr. Vasile Lueaciu, schiță biografică cu portret. — „Fabule” de Alexandru Donici. — „Poesii” de Dumitru Bolintineanu. — „Legile nouă bisericesti”. — *Economic*: Comasările; Să cumperi pământ; Ce folos ne aduc pomii? Cum să îngrijim fânațele ca să producă fân mult? Cum se prădesc fânațele sêmenate? Cum se prădesc năpii sau sfeclele? Despre testamente. — „Bibliotecă pentru toți”. — Turgurile din Ungaria, Transilvania, Bucovina și România. — Inserate.

Prețul 20 cr., cu trimiterea pe postă 23 cr.

Hârtie de scrisori

cu inscripția

„Totul pentru Națiune!”

lozinca sublimă a Fetelor Române efectuează Librăria „Institutului Tipografic” în ori-ce mărime de hârtie, cu diferite arabescuri, în cutii sau fără cutii.

Se află de vânzare la **Institutul Tipografic T. L. Albini, Sibiu****Călinarul „Lumea Ilustrată”**

pe anul 1896

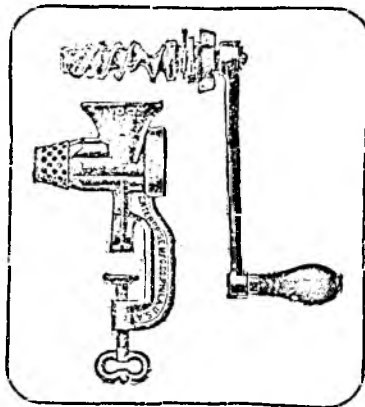
cu un bogat cuprins, cu prețul de 70 cruceri, împreună cu porto postal.

Carol F. Jickeli, Sibiu,

recomandă:

„Nev Enterprise” nro 2, mașină de măcinat carnea galvanisată argintiu.

Constă numai din două părți, părțile de întregire nu sânt trebuincioase.



Părțile taietoare se ascut de sine la întrebuintare.

Această mașină taie ușor 1 chilo de carne în două minute. Vănele se prelucră tot așa de mărunt ca carnea și fără osteneală mare. Curățirea mașinii urmează cu totul de sine, prin aruncarea unei bucăți de pâine înăuntru. Mașina „Nev Enterprise” taie carnea pâna la cel din urmă rest. Montarea ei este foarte simplă.

[3280] 1—5

Greutatea mașinei 2 chilo.

Gichtfluidul
c. lui [1794] 21—40
KWIZDA
De mulți ani probat ca
leac de casă, care alina
durerile. Fricțiuni înăritoare
ful unui flacon 1/4 fl. l. v. a.;
flacon 1/2 fl. l. v. a. Pre-
Deposit principal:
Apoteca cercuală
Kornenburg I. Viena.
Se poate căpăta în toate farmaciile.
Se se observe cu atențiune
marca și să se ceară exclusiv
Gichtfluidul
lui
KWIZDA

Prăvălie nouă română!

Orăștie, Piața-mare Nr. 2.

Am onoare a aduce la cunoștința onoratului public, că cu începutul
lunei Noemvrie st. v. am deschis pe Piața Orăștiei o**BĂCĂNIE**sub propria mea firmă protocolată **IOAN I. VULCU.**

Mijloace materiale suficiente, cunoștințe teoretice și practice câștigate în decurs de mai mulți ani precum și relațiunile mele numai cu case principale de comerț, m'au pus în stare a oferi onoratului public cele mai bune mărfuri de băcănie proaspete, sub prețuri foarte moderate.

Asigurând stimatul public binevoitor în totdeauna de serviciul cel mai solid și prompt, semnez cu deosebită stimă

IOAN I. VULCU.

[2825] 10—10



Mileniu.

Mileniu.

Mileniu.

Din incidentul aniversării de 1000 de ani a existenței națiunii maghiare se va deschide în Maiu 1896 expoziția ce de 3 ani se arangiază cu spese enorme, cu care privilegiu se va muta din Austria o casă de export cu tot în Ungaria, fiindcă aici în întelesul legilor nouă fabricele din nou clădite sunt scutite de dare. Din cauza mutării fabricii se vor desface deci înțelesele depozite pe mărfuri gata: Cuverte de pat, țoale de cai, paploane, tulpane de lână și stoffe de tot soiul, precum și clasorice, instrumente musicale, saci etc. etc. cu prețuri atât de ieftine, încât

ori-și-cui îi va sta graiul de uimire și va admira neobicinuita ieftinetate.

[2835] 10-

Fiecare să folosească acest privilegiu pentru a cumpăra acum următoarele articole atât de bune și atât de ieftine cum nu s'a mai pomenit.

Mileniu.

Cuverte pentru pat și masă

țesute pe ambe fețele în cele mai admirabile mostre. Cuvertele de masă 150 ctm. pătrați, cuvertele de pat 2 metri lungi, 150 ctm. late, mai înainte prețul pro garnitură fl. 10.— acum pro bucată

Felul I. fl. 1.88 Felul II. fl. 2.42 Felul III. fl. 2.73

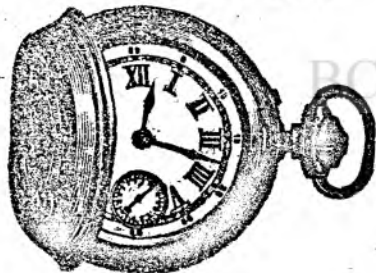
Mileniu.

Tulpane de iarnă

pentru dame, din lână fină și groasă de oaie, alpaca, cheviot și himalaya-doublé, calit. cea mai bună, prețuri scăzute acum

Felul I. 1/8 mari 48 cr. Felul II. 7/8 mari fl. 1.10 Felul III. 9/8 mari fl. 1.93 Himalaya 10/8 mari fl. 3.82

Mileniu.

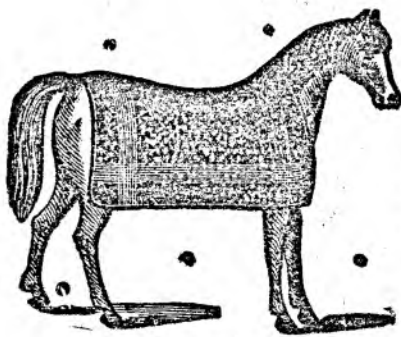


- fl. 2.50 Un orologiu Chicago remontoir de nikel cu arătător de secunde; mecanismul regulat.
- fl. 3.50 Un orologiu prima remontoir de nikel, constr. minunată, foarte precis cu arătător de secunde.
- fl. 5.— Un orologiu remontoir cu 2 capace, din care unul sare, mecanismul precis regulat.
- fl. 6.— Un orologiu american goldline remontoir, fin aurit, cu aneviose se deosebește de adevărat, cu multe gravuri și regulat precis.
- fl. 6.— Un orologiu remontoir de argint, cu capace mult și fin gravate, regulat precis.
- fl. 8.— Un orologiu remontoir de argint cu două capace, fin gravat, precis regulat.
- fl. 10.— Un orologiu anker-remontoir cu 3 capace, cu 15 rubine, precis umblând.

MILENIU.

8000 bucăți

Țoale de iarnă pentru cai



admirabile, frumoase, trainice, scutite pentru economie 180—190 ctm. lungi, 120—130 ctm. late, foarte groase, durabile, călduroase, aproape neterminabile, cu vârgi colorate și pompos confectionate. Singur materialul brut a costat mai mult decât acum țoalele gata. Prețuri scăzute pro buc.:

Calitatea I. Calitatea II. țoale ptu economie 180—190 ctm. lungi, 120—130 ctm. late, foarte groase, durabile, călduroase, aproape neterminabile, cu vârgi colorate și pompos confectionate. Singur materialul brut a costat mai mult decât acum țoalele gata. Prețuri scăzute pro buc.:

Bazarul mileniului trimite toate celea la 1 fl. sau 2 coroane prin rambursă.

1 năframă mare călduroasă, pentru dame, 7/4 mare cu ciuc. 1 fl.	1 cort de plozie impermeabil, cu lățime frumos 1 fl.	1 vestiment gata de iarnă pentru copii de la 1—3 ani 1 fl.	3 părechi de strimfi într'o culoare sau frumos vârgați 1 fl.
6 ștergare calitate bună, caro chivite 1 fl.	1 pânzătură de masă albă, de damast sau colorată 1 fl.	6 serviete mari, albe sau colorate 1 fl.	1 jachetă pentru dame, călduroasă, cu brodure 1 fl.
Cușmă de iarnă din peluș de Persia, cu vată călduroasă 1 fl.	1 briciag cu 4 tășuri, cu aparat pentru scoat. depurilor 1 fl.	4 cravate de mătășă, fiecare altă formă și col., foarte fine 1 fl.	1 apar. de foc aprinde însuși cu iuteala fulgerului 1 fl.
1 cămașă bărb. foarte fin gătită, albă ori colorată 1 fl.	1 briciu, tăș englez veritabil, foarte ascuțit 1 fl.	6 părechi de ciorapi, într'o culoare sau vârgați frumos 1 fl.	2 fesnice de salon, fin argintate, formă frumoasă 1 fl.
1 cămașă fem. din șifon ori în cu broderii 1 fl.	1 oglindă de toaletă pentru așezat cu lădiță 1 fl.	1 moară de cafea, construcția cea mai bună, durabilă 1 fl.	3 năframă de cap, călduroase, pentru iarnă, în toate colorile 1 fl.
3 cuțite de masă din argint de Phönix veritabil, totdeauna alb 1 fl.	12 lingurițe de cafea de argint veritabil de Phönix 1 fl.	1 lingură de scos supă, de argint veritabil de Phönix 1 fl.	3 sorturi de casă, model modern, de spălat 1 fl.
1 orologiu de bronz punctual, cu garanție 7 fl.	1 lanț de orologiu de aur artificial cu acățătoare 1 fl.	1 inel de aur dublu cu peară 1 fl.	11 batiste cu margini colorate și chivite 1 fl.
1 covor de pat din stofă de jute desen frumos, mare 1 fl.	1 ciarșaf mare și lat 1 fl.	1 manșon de piele neagră, căptușit călduros 1 fl.	1 sort de lister, negru, cu Plissée foarte frumos 1 fl.
1 năframă de mătășă 1 cot de mare și în ori-ce culoare 1 fl.	3 batiste de mătășă de Lion, multicolore 1 fl.	1 cutie de cusut, de mătășă, cu recușite de cusut 1 fl.	6 fureulițe franceze, de aur veritabil de Phönix, în veci alb 1 fl.
1 cheie de orologiu de argint veritabil cu fotografie 1 fl.	1 pieptar de lână pentru doamni și doamne 1 fl.	1 păr. nădragi de lână (sistem Jäger) pentru doamni 1 fl.	6 linguri de argint veritabil de Phönix, în veci alb 1 fl.

Mileniu.

Paploane

foarte fine, în drap, albăstru, bordeaux, cu desemnuri și vârgi admirabile, complet de mari pentru ori-și-care pat, groase, calitate foarte durabilă, mai înainte prețul pro bucată fl. 5.— acum pro bucată

Calitatea I. fl. 1.79 Calitatea II. fl. 2.74 Calitatea III. fl. 3.56

Mileniu.

Țoale pentru cai de strapață groase, mari, călduroase 160 centimetri și frumos învărgate fl. 1.10

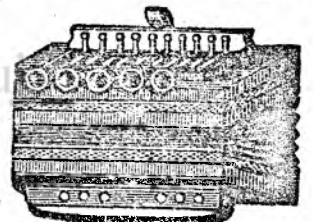
Rocuri de Canada groase și călduroase ptu doamni și doamne fl. 1.56

Cămăși normale de iarnă călduroase plisate fl. 1.—

Pantaloni normali de iarnă călduroși plisate fl. —.95

Stoffe din lână de oaie în lățime după, 3 metri pentru un roc, pantaloni și giletă fl. 5.26

Mileniu.



Numai 2 fl. o excelentă

Harmonică de concert

cu 12 clape, acompaniament tremolo și bas, acordat curat melodios, montată fin și trainic, se poate cânta pe ea ori-ce piesă.

Felul I. fl. 2.— Felul II. fl. 4.— Felul III. fl. 6.—

Numai fl. 2.—

Următoarele

10 lucruri prețioase

- 1 orologiu de bronz precis umblând,
- 1 țigar spiț de spumă de mare.
- 1 porte-țigare trainic,
- 1 aparat de foc pe vecie,
- 1 cravată de mătășă sau atlas,
- 1 ac pentru cravată cu petri,
- 1 țerusă de nikel cu peniță,
- 1 briciag cu scobitor,
- 1 inel cu petri,
- 1 suvenir din Viena.

Toate aceste obiecte laolaltă costă numai 2 fl.

Deșteaptă-te!

Numai fl. 2.



costă un orologiu de deșteptare bine regulat, executat conform desenului, în dulap splendid de nikel, cu arătător de secundă și cu un clopot deșteptător ce sună foarte frumos, durabil lucrat, umblă și deșteaptă foarte punctual; e netăgăduit cel mai frumos și ieftin orologiu. Prețul scăzut numai fl. 2.— același mecanic de dată ce funcționează de sine în eternitate fl. 3.

10.000

Saci de bucate

admirabili din tarpauling, buni, groși, tari și bine cusuți, fiecare bucată e îndoit de vrednică fiind de-o trănicie neruinabilă.

Saci în 2 mărimi diferite:

110 ctm. lungi 46 ctm. lați 95 cr.

120 ctm. lungi 56 ctm. lați 40 cr.



Fiecare se-și cruțe plumănilă și se-și cumpere

pentru fl. 1.50

8 bucăți recușite de fumat:

- 1 pipă de lemn cu scurgere,
- 1 verge fină potrivită la ea,
- 1 jăclicău de piele fin,
- 1 aparat de foc de buzunar, calitate neruinabilă,
- 1 țuitoare de țigări,
- 1 sipcă de țigăre hig., spumă de mare,
- 1 excelentă pipă de casă scurtă,
- 1 vergea pe potrivireală.

Toate împreună fl. 1.50.

Comandele se execută cu îngrijire și pe lângă rambursă, marfa care nu convine se schimbă, ori se returnează la cerere banii. Adresa:

Export și deposit general a fabricii de țoale și mărfuri de lână
I. FEKETE, Viena, V., Rüdigergergasse Nr. 1113.

ECONOMUL

redactat de I. COSTIN,
preot.

Spre știință.

Ministrul de agricultură prin scripta dată sub nr. 86231 din acest an aduce la cunoștință publică, că în școalele de pomărit ale statului se află de vânzare semințe de pomi, arbori și altoi de tot felul cu prețuri destul de ieftine.

Totodată se face cunoscut, că sămânțari sau subiecte de altoit se dau pentru comune și grădini de pomărit și gratuit, adecă în cinste.

Doritorii de a fi împărtașiți de acest favor, trebuie să-și trimită rugărilor timbrate cu 50 cr. ministrului de agricultură până în 31 Ianuarie st. n. 1896. Rugărilor trebuie să cuprindă următoarele documente:

1. *Că comuna bisericască ori politică are grădina de pomărit cu pământ bun și de ajuns, unde poate cultiva pomii. Totodată să aibă și o persoană deșteaptă, care are deplină cunoștință în ramul pomăritului. În urmă, că această grădină este la loc acomodat, are îngrădire, fântână și unelte de lipsă pentru pomărit. Acest atestat îl dă inspectorul școlar, supraveghetorul școalelor de pomărit din cerc, sau pretorul cercului.*

2. *Numele comunei care dorește a fi împărtașită.*

3. *Gara, portul ori posta ultimă, în care comuna recurentă dorește a-și primi pomii.*

4. *Numărul și felul semințarilor de lipsă.*

5. *Planul despre mărirea grădinii de pomărit, cât și împărțirea deosebitelor table, însemnând care parte se intenționează a fi plantată în primăvara viitoare.*

Afară de acestea stau la îndemâna publicului 403.000 mlădițe de altoit din tot felul de pomi. Acestea la cerere cu epistola simplă și fără timbre se dau gratuit tuturor cetățenilor din țară. Rugărilor trebuie să le subștearnă direcțiunilor dela școalele de pomărit ale statului. Pentru noi Români mai aproape sunt direcțiunile din Turda și Lugoj.

Când se dau semințe și mlădițe gratuit, cheltuelile pentru pachetare și export trebuie să le plătească primitorul.

Scăderile împrumutului.

Dacă pătrundem în viața comunală și în parte în afacerile singuraticilor persoane, atunci aflăm, că pe lângă tot dorul de înaintare sunt unele scăderi, cari trebuie prin înțelepciune întocmite altfel.

De astă-dată nu voiu aminti decât două scăderi financiare, cari păgubesc și îngreunează cursul regulat al împrumuturilor. Vorba este de păstrarea și fructificarea banilor corporațiunilor morale.

Este cunoscut, că atât diecesele, bisericile cât și multe școli au capitalurile sale, cari le dau împrumut și așa le fructifică sau sporesc. Acestea sunt compuse ori câștigate din dăruiri, testări ori puse cu anumită menire ca fundațiuni.

De astă-dată ne mărginim a vorbi numai despre fructificarea aceloră, trecând peste strguinta, zelul și scopul pentru care s'au adunat.

Capitalurile acestea, cari și astăzi, când manipularea și fructificarea banilor se află în grad de înaintare, se împrumută și se dau pentru dobândă, după o datină străbună, care deloc nu mai corăspunde cerințelor financiare.

Așa banii din fondurile diecesane și bisericesti se împrumută cu obligațiunea, că împrumutătorul să plătească camăta în tot anul, ear' capitalul deodată atunci, când va pofti corporațiunea sau când va dori împrumutătorul. Această manipulare de bani este păgubitoare atât pentru corporațiune cât și pentru împrumutător. Se păgubește corporațiunea în două forme, odată că adese-ori unii din împrumutătorii mai mulți ani nu plătesc camăta. Dacă ajunge treaba la piră, atunci după lege cametele nu se pot lua decât pe trei ani. Așa camăta ce ar trece peste această vreme se perde, deci corporațiunea este păgubită.

Manipulându-se banii după regulele băncilor, împrumutătorul este îndatorat a plăti usurile sau cametele înainte. Din asemenea manipulare corporațiunea are câștig. Cametele primite ori adunate de nou le poate împrumuta altora ca capitaluri cu dobândă. Unde se manipulează sume mai mari, acolo din asemenea camete înainte plătite se încassează dobânzi adese-ori foarte frumoase.

La acest adevăr, care nu se poate răsturna, ni-s'ar pute zice așa este; dar toată dobânda se câștigă dela împrumutătorii, aceia însă sunt economi, deci tot ei sunt îngreunați. Fără îndoială că așa este, dar' pagubă sau nedreptate nu suferă împrumutătorul, căci dela dînsul nu se încassează decât usura legiuită. Aci dobânda nu se produce dintr'o camăta mai mare, ci mai mult este făcută prin vreme. Dacă cineva plătește camăta înainte cu jumătate ori pătrar de an, lui nu i-se face nici o nedreptate, deoarece numai pe sine s'a mântuit de plătire. Corporațiunea ori institutul de credit însă dobândește, căci camăta primită o dă altuia ca capital, din care de nou primește camăta. Aici apoi vremea hotărește dobânda. Cu cât banul se învîrte mai des în spațiul vremii, cu atâta dă mai mult folos.

Împrumutătorul este păgubit deoparte prin nepăsare, de alta că nu poate plăti capitalul pe rînd și în rate mai mici. Așa fiind nu poate scăde camăta; dar' nici capitalul.

Fără îndoială este lucru știut, că în viață dacă cineva nu poate înainta sau are pagube, atunci aceste rele trebuie să se nasc din nepăsare sau cel puțin sunt în legătură cu aceea. Așa dacă omul dator nu este constrîns ori silit la termen a plăti camăta și rate din capital, atunci lasă ca să treacă vreme după vreme și prin nepăsare se află că datoria este tot mai mare. Foarte nimerit zice poporul: pentru datorie nu este vreme rea, ploii, ghiață ori ger, aceea crește

în ori-care timp. Datorașul nepăsător se trezește, că este îngreunat cu mult mai tare, decât cum ar fi putut fi atunci, dacă se nisuia a plăti pe încet.

Să zicem, că totuși camăta o plătește regulat în tot anul; dar' cum va putea plăti deodată capitalul câte 100—1000 florini? Aici este cea mai mare greutate și pedecă, care ne dovedește, că manipularea banilor după așa sistem sau datină străbună pentru împrumutătorii este păgubitoare. Dacă odată cineva a ajuns în strîmtoare să împrumute asemenea bani dela corporațiuni, atunci a intrat într'un smic sau laț, de unde cu greu poate scăpa.

Și numai din acestea este deplin dovedit, că manipularea banilor pe această cale străbună și-a trăit veacul și trebuie schimbată.

Mai are această manipulare încă și alte laturi destul de rele. Împrumuturile cari se fac pe sate din banii bisericilor nu arare-ori dau privilegiu la sfezi, certe, pismă, invidie și lătesc neînțelegerile. Mai ales se nasc aceste neplăceri, când unor oameni mai avuți li-se împrumută capitaluri cu sutele; dar' celor mai săraci, fie în ori-ce strîmtoare, nu le ajung nici cu florinii.

Lucrul este ușor de priceput, grijitorii sau manipulanții banilor, trebuie să dea banii în locuri, unde să fie deplin asigurați. Acestea sunt la împrumutătorii cei mai avuți din comună. Socoteala este curată, că împrumuturile cât numai se poate se dau bogaților. Așa fiind, este adevărat, că prin banii corporațiunilor nu se pot ajuta cei mai săraci. Nu se pot întrebuița banii institutelor morale ca oameni mai de rînd, muncitori buni, strguincioși și păstrători să poată fi ajuorați să se ridice la bunăstare, după care aleargă din toate puterile. Menirea acestor capitaluri ar trebui să fie spriginirea claselor mai sărace, să le ajute a se ridica la bunăstare, dar' durere, nu se întemplă așa.

Manipulatorii sau grijitorii acestor capitaluri se bucură că pot așeza câte într'un loc capitaluri cât se poate în sume mai mari, căci prin aceasta se ușorează compunerea sau facerea socotelilor. Așa cu cât sunt mai puțini împrumutătorii, cu atât sunt mai restrînse datele, cari trebuie arătate în socoteli.

Din cele până aci arătate este dovedit mai presus de toată îndoială, că împrumuturile făcute din banii corporațiunilor au mari scăderi și că banii aceia sunt împrumutați așa, că poporul mai de rînd nu poate fi împărtașit din ei. Această manipulare învechită trebuie schimbată, trebuie înlocuită cu alta, care să aducă folos atât corporațiunii cât și împrumutătorilor. Însoțirile comunale au menirea să înlocuască și să aducă la manipulare corăpunzătoare capitalurile deosebitelor corporațiuni.

Lucrarea pământului toamna.

Pentru lucrarea și sămănarea grădinilor de legumărit am scris mai pe larg astă-primăvară. De astă-dată ne mărginim a spune, ce se poate face toamna cu pământul arător și trebuincios pentru legume și pomărit.

Atât pământurile de arat, cari au inclinare spre a fi năpădite de burueană, cât și straturile de legumărit trebuie arate sau săpate încă de toamna.

Această lucrare pentru toate pământurile este bună și folositoare; dar' pentru pământurile argiloase și tari aratul sau săpatul de toamnă este o trebuință neapărată. Așa pământurile argiloase și dese, dacă se lucră de toamna cât se poate de adânc, apoi se lasă gliile sau brusii negrăpați sau nesfirmați. Gerul pătrunzând adânc în dinșii îi sfarmă și pulverisează.

Chiar și rigorisarea sau întoarcerea pământului menit pentru grădinile de pomărit încă se îndeplinește toamna. Rigorisarea se face în adâncime de 30—60 centi m. și postate câte de 20—50 cm. Prin aceasta se pregătește terenul pentru școala de pomărit, unde se gunoeste după ce îngheață și cade neaua, și primăvara se pot planta pomii muniți pentru altoire.

Prin aratul sau săpatul de toamnă, deoparte se stîrlesc buruienile, căci ajungând rădăcinile acelor la suprafață, acolo degeră. De altă parte per o mulțime de insecte, scormonite din culcușul unde se așezaseră pentru iernat, sub gliile sau brusii pământului.

Prin această întoarcere a pământului tocim și bunătatea aceluia, căci putând străbate în dînsul frigul și mai cătră primăvară razele soarelui îi împrumută atâta îmbunătățire ca o gunoie mai slabă.

Așa fiind din aratul și săpatul pământului de toamna economul dobândește trei foloase: îl îmbunătățește, stîrpește insectele și buruienile. Deci economii nostri se se folosească de vreme arând sau săpând locurile, cari doresc a le sămăna la primăvară. Mai virtos țelinile trebuie arate încă de toamna, căci așa vor produce rod bun.

Productivitatea tabacului (tutunului).

În zilele trecute s'a adus la cunoștința publică statistica despre productivitatea, fabricarea și consumarea tabacului, din care scoatem și noi următoarele date:

Monopolul tabacului este introdus în cele mai multe state din Europa, prin ce venitele acelor s'au sporit mult, dar' și poporul agricultor încă are folos din acest ram de economie.

Noi Românii din acest stat, nici chiar atâta favor n'avem din partea stăpânirii, ca să poată plugarii și agricultorii nostri

planta tabac. Din această muncă ar pute să aibă și ei ceva pârțicică de venit din vistieria statului unde și ei aduc grele jertfe. Dar' după-cum vom vedea, cercurile pentru plantarea tabacului sînt așa împărțite, ca poporul nostru să nu poată avea drept de cultivat.

În anul 1894 statul a câștigat din monopolul tabacului dobândă curată de 28,665.566 fl. Urmează ca să dovedim de unde s'a putut scoate această dobândă.

S'a dat concesiune sau slobozenie ca să poată planta tutun, în anul trecut pentru 631 comune total la 9184 persoane, cari au cultivat cu tabac 64.465 jugere catastrale. În anii din urmă atât numărul producătorilor, cât și teritorul cultivat cu tabac a scăzut foarte mult.

Așa în 1891 numărul producătorilor era 13.337 cu teritor de 80.428 jugere, în vreme de 3 ani statul a redus foarte mult productivitatea. Așa că în 1893 a fost productivitatea de 52,206.462 chgr., ear' în anul trecut numai 34,379.724 chgr., care arată o scădere de 17,826.738 chgr.

Stăpânirea a aflat de bine a împărți țeara pentru cultura tabacului în șese cercuri de administrare, ale căror împregiurări se deosebesc mult cu privire la productivitate. Așa fiind, vom arăta datele statistice pentru fiecare cerc deosebit.

1. În cercul administrativ budapestan s'a cultivat tabac pe 6601 jugere cat. Statul a cumpărat total 3,817.892 chgr. în preț de 666.538 fl. În socoteală mijlocie fiecare juger catastral a dat o dobândă de 9768 fl. Pe un juger productivitatea a fost de 578 chgr.

2. În cercul arădan s'au cultivat 12.514 jug. cat., de pe care s'au răscumpărat 5,58484 chgr. în preț de 1,120.521 fl. Venitul socotit de juger 87.69 fl. și productivitatea 446 chgr.

3. În cercul *Mișcoltului* s'a cultivat pe 8809 jug. cat. 138.795 chgr. tabac, pentru care s'a plătit preț de răscumpărare 954.404 fl. Venitul socotit de juger 104.75 fl. și productivitatea 577 chgr.

4. În cercul *Nyiregyhazei* s'a cultivat pe 16.618 jug. cat. 6,747.802 chgr. tabac pentru care s'a plătit preț de răscumpărare 1,420.787 fl. Venitul socotit de juger 131.88 fl. și productivitatea 705 chgr.

5. În cercul *Seghedinului* s'au cultivat 5480 jug. cat., de unde s'a dobândit 1,757.527 chgr. tabac, care a fost răscumpărat cu un preț de 268.167 fl. Venitul socotit de juger 47.33 fl., productivitatea 320—450, după-cum vedem aici venitul este așa de puțin, încât nu se plătește cultivarea tabacului.

6. În cercul *Solnocului* s'a cultivat 10.026 jugere cat., de unde s'au dobândit 4,146.539 chgr. tutun, acesta s'a răscumpărat cu prețul de 705.107 fl. Venitul

socotit de juger 68.39 fl. și productivitatea 413.

Dacă clasificăm tabacul după deosebitelile provincii, aflăm că în cercurile administrative din *Miskolcz* și *Nyiregyháza* pământul dă recolta cea mai bună.

Diregătoriile încredințate cu răscumpărarea tabacului pentru stat, au plătit producătorilor 6,296.351 fl. pentru tabac și 75.035 fl. pentru cărașitul aceluia. Statul a plătit în socoteala mijlocie pentru 100 chgr. tutun 18 fl. 31.3 cr., ear' producătorii au primit dimpreună cu cărașitul pentru 100 chgr. 18.12 fl.

După-cum s'a făcut amintire mai nainte, productivitatea a scăzut față de anul 1893. Cu deosebire tabacurile mai bune n'au reușit după așteptare. Sămënța tabacului este peste tot foarte controlată, din partea diregătorilor încredințați de stat cu manipularea și răscumpărarea tabacului.

Statul reduce înadins teritorul de cultură, și nu dă concesiune economilor ca să poată cultiva tabacul. Această restrîngere are două scăderi mari. Prima că multor economi li-se ia posibilitatea, ca prin muncă cinstită se poată câștiga venite din pământ. A doua, că prețul tabacului se tot suie, adecă se scumpește, ca statul să aibă multă dobândă și din tabac mai puțin.

Această procedură neguțătorească în contul economilor și cetățenilor din stat, pe lângă păgubirea acestora, este un lucru și speculațiune, care nu se poate uni cu demnitatea statului.

Grijirea grajdurilor.

Îndată-ce vitele nu mai umblă la pășune, sîntem siliți a ne apuca de întocmirea grajdurilor, unde vitele au să petreacă vremea peste iarnă.

Grajdurile trebuie să fie: largi, bine clădite și călduroase.

Dacă vitele au destul spațiu, adecă loc, unde să se poată învîrți și culca, adecă dacă grajdul este destul de mare, atunci se poate păstra de o parte mai bine curățenia, de alta au aer mai bun și nu sînt expuse așa ușor la bolnăviri.

Cu deosebire podilele de sub picioarele vitelor trebuie așa întocmite, ca nu cumva rele fiind, între acelea vitele să-și frângă picioarele.

Ieslea în care se pune nutremântul, asemenea se grijește ca să fie bună și curată, destul de sus dela pământ ca să nu tragă miros greu și așa de largă, ca să poată mânca cu tigneală dintr'însa.

Căldura este foarte de lipsă, căci numai așa se pot ierna vitele cu mai puțin nutreț și sîntem în stare a le aduce în carne bună. Poate fi nutrirea cât de îngrijită, pot primi vitele nutreț cât de bun, dacă le lipsește căldura și le chinuie frigul, stau lângă iesle amorțite și ne-

grindu-le pielea, se întoarce pèrul pe dînsul.

Fiind de atît de mare însemnătate grajdul cald pentru grija și iernatul vitelor, economul are datorința să lipească grajdul atît din lăuntru cât și din afară, ca să nu poată străbate gerul într'însul.

Deoarece grajdurile nu pot fi lipite pe vremea când s'a început gerul, când adecă pămîntul nu poate fi frămîntat, căci înghiață, această lucrare trebuie isprăvită înainte de ger. Grajdurile în partea din lăuntru pot fi lipite și cu balegă.

Păreții grajdurilor prin partea din afară se pot încungiura cu bălfi sau tulei de cucuruz, și cu paie ca așa să fie scutiți de vînturi.

Economul înțelept, avînd bună grijă de grajd, va putè ierna vitele foarte ușor, ba pot fi nutrite cu nutreț și mai slab, dacă au comoditate și căldura de lipsă, și totuși pot să fie sănătoase și frumoase.

Știri economice.

Productivitatea vinului în 1895.

După arătările statistice economice, teritoriul plantat cu vii trece peste 220.000 hectare, cu deosebire s'au sporit viile pe pămînturile năsi-poase, unde filoxera nu poate străbate. De altcum în anii din urmă s'a plantat multă viță de vie americană, care nu poate fi atacată de filoxeră. Peste toată țeară în anul acesta a fost bună roada; dar' în Transilvania a trecut chiar peste așteptare. Cu deosebire a fost bogată recolta în comitatele: Alba-de-jos, Tîrnova-mare și mică, Murș-Turda și Clujului. În unele locuri abia au avut vase în care să poată așeza mustul. Ca urmare a acestei recolte este și ieftinirea vinului. Teritoriul plantat cu vițele de vii în Transilvania trece peste 25.000 hectare și recolta se socotește la 350—400.000 litre.

Statistica se compune în următorul mod:

	teritoriul în hectare	1895 productul în hl. socoteala mijlocie	1894 productul în hl. socoteala exactă
Partea stîngă a Dunării	16.000	200.000	146.303
" dreaptă "	82.000	1.030.000	499.817
Mijlocul Dunării și Tisei	64.000	840.000	441.935
Partea dreaptă a Tisei	4.500	45.000	7.691
" stîngă " "	15.000	150.000	52.865
Mijlocul dintre Tisa și Murș	17.000	225.000	105.359
Transilvania	25.000	375.000	133.539
Suma	223.500	2.865.000	1.387.009

Din acesti numeri se vede, că pe lîngă toate-că atît filoxera cât și peronospera a făcut stricăciuni mari în vii, productivitatea din acest an întrece cu 1,500.000 recolta din anul trecut. Dacă pătrundem ca să aflăm și bunătatea, atunci fără îndoială este adevărit, că vinurile din acest an sînt mai bune cu 15—20%. Mai vîrtos bun este vinul din Transilvania, partea dreapta și stîngă a Dunării. Tot acestea se pot spune în parte mare și despre vinurile din ținuturile bihorene și despre cele dela Tokai. Prețurile s'au compus după bunătatea vinurilor. S'au plătit vinurile mai slabe socotite cu hect. câte 10—20 fl. Vinurile mai bune dela 40—60 fl.

Plantarea viilor din an în an sporește și dacă odată va lua stăpînirea sub grijea sa sporirea viilor, atunci în scurtă vreme multe teritoare vor fi plantate cu vița aceasta atît de folositoare.

Din traista cu povețele.

Întrebarea 168. Vă vog a-mi răspunde cum aș putea dobîndi castani sîlbateci din sîmînța aceloră? Cum să tractez cu sîmînța, adecă cu castanele, ca să pot dobîndi castani tineri spre plantare? Am cercat, dar' fără rezultat.

Lencușești.

Abonant nr. 9097.

Răspuns. După-ce castanele s'au copt bine, încât au căzut din cojocul în care sînt cuprinse, adună multe castane. Avîndu-le pune-le în pămînt încă de toamna, ca să nu înghețe le învește peste iarnă cu frunze. Primăvara după-ce s'a încălzi vremea, depărtează frunzele, apoi în scurtă vreme trebuie să încolțească castanele. De una grijește, să nu le așezi prea afund în pămînt.

Întrebarea 169. Am o miie ferdele de ovēs bun din a. c., aș voi a-l vinde mai cu preț, unde nu știu. În Alba-Iulia Jidani îl vreau pe nimica. Binevoiti a-mi spune unde l-aș da mai cu preț?

Dumitra 1895.

George Dregăciu,
econom.

Răspuns. Astăzi chiar și bucatele de faină au prețuri, apoi cu firme mai mari nu poți sta în legătură decât atunci, dacă a-i ave cel puțin o miie de m. măgi. Așa nu-ți rămîne alta decât să-l vinzi cum este prețul de față în piațe. Dacă vrei preț mai bun, vei aștepta pînă la primăvară.

Întrebarea 170. Venind un agent pe la mine dela societatea „Gisela“, m'a îndemnat de am asigurat o copilă, care la etate de 20 de ani să primească suma asigurată. Atunci am dat datele cerute și am subscris blancheta cu datele de asigurare, dar' de plătit nu l-am plătit nimic încă pînă azi. Deodată primesc un mandat postal spre a solvi la aceea societate o sumă mai mare, decât 'mi-s'a spus prin agent. Acesta îl resping. Mai târziu mă provoacă prin avocat să solvesc în 3 zile. Pe acesta l-am amînat cu o rugare pe 2 luni. Binevoiti a-mi răspunde putè-m'aș scăpa de ei fără ale plăți? Căci mai bine aș asigura-o la altă societate.

Pompiliu Predovici.

Răspuns. Dacă odată ai scris contract ești îndatorat a plăti rata primă, căci de te-ai potrivit și n'ai plăti o pot scoate pe cale judecătorească. Plătind această rată poți abziice plătirile cealalte fără să te poată sili la plătire. Când cineva face un lucru, e bine să-l facă cu socoteală, deloc nu este lucru cinstit a încheia cu cineva contract apoi acela a-l desface. Asemenea lucruri sînt urite și arată caracter slab, apoi noi Românii trebuie să fim oameni cu caracter hotărît.

Întrebarea 171. Eu am fost militar în Austro-Ungaria și mai am un frate, care din copilărie a fost dus în România, vîind a a rămîne acolo și pe viitor. Cum ar putè cere despămîntenirea de aici, ca să fie pe viitor acolo. Așa însă ca să aibă drept de a veni ori-cînd și în patria unde s'a născut. S'a întemplat cu mulți cari au făcut miliția în România, dacă au venit spre a-și vedè părinții au fost prinși și au fost siliți a servi și aici patru ani la miliție. De aceasta are el frică, căci ar servi acolo și n'a mai putè veni aici.

Poiana-mêrului.

George Dobrescu.

Răspuns. Fratele d-tale ori trebuie să vină aici ca să-și îndeplinească anii de militar, ori este dator să se împămîntenească în Ro-

mânia. Povețele cum trebuie să urmeze le poate afla dela pretura în al cărui cerc se află dînsul cu locuința. Dacă odată este împămîntenit în România și vine cu pasport în toată regula, nu poate fi aici asentat. Dacă unii cari au făcut miliția acolo totuși au fost prinși și asentați, sigur n'au avut pasapoortele în rînd bun, ei au venit fără să fie avut grije, ca să aibă scrisori despre împămîntenire.

Întrebarea 172. Noi toți măiestrii din Seliște sîntem insinuați la casa de bolnavi din Sibiiu, de unde ne-au îndatorat de a plăti, așa calfele plătesc pentru sine 24 cr., ear' măiestrii 12 cr., cu totul 36 cr. pe lună. Pentru un învățacel plătim 20 cr. pe lună. Nici calfele și nici învățaceii cînd sînt bolnavi nu merg la spital nici la medic, din cauză, ca să nu mai plătească suma sus amintită pentru spital. Așa fiind sînt restanți mulți măiestri cu plata pentru calfe și pentru învățaceii cam de un au. Pînă la un timp am plătit la pretură, dela un timp pretura n'a încassat banii, ei a abzis și a rămas lucru acesta baltă. Acum ne silește să plătim pe timpul trecut cât restăm, și nu știm este lege de stat sau ba, sau numai o societate cu statute întărite de ministru poștește plătirea. Ne rugăm de povățuire în această afacere.

T. P.,
măiestru.

Seliște.

Răspuns. După-cum hotărăște legea sînteți datori măiestrii a vă îngriji de calfe și învățaceii în cas de boale. Fiind Sibiiul într'o depărtare de 4—6 ore dela D-voastră, trebuie să aveți spitalul și medicul acolo în loc. Societatea de sub întrebare se extinde peste întreg comitatul și are statute aprobate de ministru. Voind d-voastre a scăpa de plătire la această societate n'aveți altă scăpare, decât ca măiestrii din Seliște să formeze o *însoțire industrială* după-cum este provăzut în legea industriașilor din 1885 art. XVII. Îndată-ce veți întemeia o asemenea însoțire cu statute puteți înșivè să formați spital și îngrijire pentru bolnavi, apoi nu veți fi constrînși a plăti la străini. Asemenea însoțire se poate forma unde sînt o sută de măiestri sau și mai puțini cu îngăduința ministerială. De astă-dată trebuie să plătiți însoțirii sibiiene ca să încungiurați neplăcerile și ori-ce piră. Îndată-ce veți ave însoțirea d-voastre, unde chiar prin statute va fi îngrijire pentru calfele și învățaceii bolnavi, veți putè pofti replătirea capitalului ce ați fi avut plătit la însoțirea din Sibiiu. Cât pentru cheltuelile ce ar fi avut însoțirea din Sibiiu cu calfele și învățaceii dela d-voastră se vor retrage din banii plătiți, dar' capitalul ce ar întrece această sumă trebuie să se transpună la însoțirea industrială a d-voastre. Povățuirea noastră este: să vă faceți însoțirea industrială ca să nu dați bani la străini.

Întrebarea 173. Îndeletnicindu-mè cu stupăritul, ași ave la dispoziție ca la 3 măji metrice miere străcurată de vîndut, unde aș pute-o vinde? Mierea fi stoarsă cu mașina și este foarte curată.

D. Glodcan,
B.-Curesdiu, 1895.
paroch gr.-or.

Răspuns. Adresează-te la firma din Budapesta Kühne Ferencz, Atilla uteza nr. 49. Aceasta firmă cumpără multă miere. După aceasta publicare se poate că și dintre neguțătorii noștri se vină și să ceară dela noi îndrumare de unde pot cumpăra miere, atunci noi li vom îndrepta la D-ta.

Monografia economică-culturală

a comunei

Gurariului.

Scrisă de *Ioachim Muntean*, preot.

(Urmare).

20. Vitele.

a). Vitele în anul 1894.

Vitele mari cornute au fost în anul curgător: 1426 de capete, aproape toate de rasa indigenă (ardelenească). În anii din urmă s'au încercat încrucișări cu tauri de prăsilă de rasa »Pinzgau«. Cei vr'o 100 — 120 viței produși astfel în acești 2 ani din urmă sunt firește corciți. În suma totală de mai sus se cuprind toate soiurile și anume: boi la vr'o 400, vaci cu lapte 350, bivole 250, ear' sterpe cu junci și viței la un loc: 426.

Cai vor fi la vr'o 160 și par a se înmulți din an în an cu scăzământul boilor, însă oi 2386, capre 100—120, porci cătră toamnă vr'o 600, pe iarnă abia la vr'o 50, stupi la vr'o 100.

Vitele reprezintă în total un capital cam de vr'o 66,000 fl. v. a.

b) Starea economică în anul 1894.

După sumariul »tabelei de contribuție« pe anul 1804, așadar' cu 90 de ani înapoi, produsul comunei se înfățișa astfel: măsuri vechi 230, eară de fân 515, urne de vin 1524, boi și cai 638, vaci 135, junci 4, oi 565, capre 118, porci 188, stupi 7, contribuție în bani 5000 fl.

Asămănând deci starea de astăzi cu cea de atunci, ni-se arată creștere în toate, afară de vinul ce se producea în viile din »câmpul mic«, din care numai numele »dricului« a mai rămas. Viile s'au pustiit cu totul părăsindu-le oamenii încă de pe la anul 1834, se zice că din pricina paserilor.

c). Cholera de vite din anul 1861.

În măsură cu deosebire îmbucurătoare s'au sporit vitele în cursul amintitului period, deși la anul 1861, începând de pe vară și până cătră iarnă, bântuise între ele o boală cumplită, numită de oameni »holeră«, cărei au căzut jertfă peste 1000 de capete. O lovitură grea a fost aceasta pe bieții oameni, de care prea puțini vor fi scăpat neatinși.

Văgăuna din »Budu«, țelina pe atunci a lui Vasilie Berbescu (Buchila) și locul deasupra ei, din stânga, azi grădina lui Ioan Voic, precum și mormanele din »Gricul creminii«, unde era »spitalul«, adecă se închideau vitele ținându-se sub observare, ear' cele moarte se îngropau alătura: îi face și acum pe mulți să jelească starea lor perdată.

Prin apucături viclene, ajutați de slujbași din diregătorie, mari și mici, unii pelari din Sibiu au tras și din acea năpaste însemnate foloase materiale în paguba proprietarilor.

Marele arhiepiscop *Andrei baron de Șaguna*, care cu ochi neadormiți priveghia asupra credinciosului seu popor și purta grije de binele lui nu nu-

mai sufletesc, ci și trupesc, a dat în 31 August 1862 sub Nr. cons. 686, din incidentul (după întâmplarea) îngrozitorului foc pomenit la alt loc un *circuler* venit acum numai la cunoștința subscrișului, în care *indeamnă pe eparchioși la colecte în folosul nenorociților, făcând pomeneală și de această boală*. Eată pasagiul (stichul) privitor la comuna noastră.

„... Un astfel de foc îngrozitor „se întâmplă acum de curând și în învecinatul sat de lângă Sibiu, Gurariului, unde Duminecă în 26 l. c. „seara pe la 10 ore născându-se focul „în șoprul cărcimei sătești, arseră în „scurt timp 104 case și 105 clădiri „economice, vite, 2 muieri și 1 copil, „și 2 bărbați sunt rău vătējați. Nenorociții locuitori din satul pomenit, „toți Români, sunt cu atât mai mult „vrednici de compătımire, cu cât sermanii numai înainte cu vre-o câțiva „ani mai arseră odată earăși rău, și „apoi în anul trecut le muriră peste „una mie vite de boală».

d). Paza și hrănirea vitelor.

Economii își hrănesc iarna vitele cu fân, paie și coceni (pâși) de cucuruz, unii și cu pleavă opărită și amestecată cu urluială de orz și de ovės. Vara se scot vitele la pășune care după soiul lor, anume: cele cu lapte în 3 ciurzi și adecă: »Pe Riu« de-alungul rîului în sus până la »Pisc«, pe »Dosul Hașului« și pe »Dosul Brezii«.

Ciurzile acestea, cari vin seara acasă, sunt păzite de văcari sătești cu plată dela proprietari, câte 80 cr. și 2 merinzi de vită. Sunt și unii, din an în an însă tot mai puțini, cari având băieții lor potriviți de seama aceea, ca să nu dea plată, îi trimit pe ei să le păzască vitele.

Ciurda de sterpe pășunează în »Grosul muierii«, cea de boi »Intre-Sibiie«. Plata păstorilor la sterpe e 1 fl. de vită, dar' merinde nu se dă; ear' la boi câte 20 cr. și 10 litre cucuruz de păreche.

Cu paza câmpului este încredințat economul de hotar. Ca ajutor i-se dau pe vară câte 4 jutari. Mai de mult jutarii își luau plata după sēmănături, de pe fiecare loc în câmp un snop și din cucuruști câte o măsură de cucuruz cu tuleul dela fiecare gazdă deopotrivă.

Acum sustau alte rîndueli și mai bune și ceva mai drepte, introduse de câțiva ani încoace. Proprietarii se împart adecă amēsurat dării de pământ, ce dau în 3 clase și în aceeași formă se aruncă și plata jutarilor, anume câte 3, 5 sau 7 copuri de grâu și o merță de cucuruz cu tuleul de fiecare proprietar. Pentru computul alodial se prețuesc bucatele în 184 fl. v. a. Pe deasupra le compete dela prevaricanți și »jutăritul« câte 10 cr. de vită, când o prind în oprit.

Pășunatul în munți se începe cam de pe la 1 Maiu și ține până pe la sfîrșitul lui August st. v. Apoi coboară ciurzile în câmp, începând cu câmpul cel mic și slobozind apoi treptat anumite dricuri din câmpul cel mare până-

ce — după culesul cucuruzului — apucă de se sloboade tot.

În câmp mai pășunează ciurzile încă tot sub paza păstorilor cătăva vreme și anume: cea de boi până la Vinerea-mare (14 Oct.); ear' cea de sterpe cu toate celelalte 3 până la Să-medru (26 Oct.). Dela acest dat și până când ninge îngrijește apoi fiecare cum poate de vitele sale.

Oile pășunează vara în munți, toamna pe fēnațele din păduri; ear' pe iarnă se țin cu fēn și otavă parte în fēnațe pe la sălașe, parte pe acasă, primăvara earăși în fēnațe până la Costantin și Elena (21 Maiu) — sorocul eșirii lor la munte.

Bivolele pășunează, după soiul lor, — laolaltă cu vitele cele albe.

Caprele își au locul lor de pășune pe coastele cu tufișuri de mesteacăn în »Dosul Hanzului« și pe »Dosul Brezii«. Plata căprariului e 35 cr. pe câte 1/2 de an, — dela sf. Gheorghe până la sf. Dumitru și întors.

Ca nutreț pentru oi, dar' mai ales pentru capre se întrebuintează, — pe lângă cel obicinuit, încă și așa numitele »frunzare« făcute din tufișuri și clombițe fragede de mesteacăn, sălci ș. a.

Cărdul de porci se scoate primăvara de prin Martie până toamna prin Septemvrie. Plata de pază e 5 litre de bucate și 2 cr. de cap, când se dă »în seamă«. Crețarii »de felelat« se obicinuesc a se da și celorlalți păstori.

Străinii, cari vin și se așează în comună, nu se împărtășesc de bunul obștesc, adecă nu au drept în pădure, nici cu vitele la pășuue, decât numai după-ce »s'au făcut săteni« (moșteni) plătind în lada satului, în virtutea unui statut comunal, amēsurat stării lor materiale, o taxă de 50, 100 sau 200 fl. v. a.

Taurii de prăsilă se țin în numărul prescriș de lege: 4 pentru vaci, între care 2 de soiul îndatinat și 2 de rasa Pinzgau; ear' 2 pentru bivolițe, toți cumpărați și întreținuți pe cheltu-eala comunei. Dacă vre-un taur capetă nărav de »împunge« ori suferă de altă scădere, încât nu se poate vinde, se măcelărește în comună silindu-se proprietarii de vite să cumpere carnea cu prețul statorit de primărie. Primăvara se cumpără apoi altul în loc.

Sub îngrijirea în forma arētată de înaintarea prășilei, vitele se sporesc și soiul se îmbunătățește mai ales de când cu introducerea nouelor legi, cari numai tauri aievea buni și frumoși îngădue să fie lăsați în ciurzi. Urmarea ni-se arată în numărul de acum al juncilor, care în asēmănare cu anul 1804, când nu erau, cum s'a vėzut mai sus decât numai 4, este destul de mare. Mulți au ajuns de au și boi frumoși din prășilă proprie, de curte.

Dintre numirile, ce se dau acuma boilor, cele mai îndatinate sînt: Mișca, Renghea, Cenghea, Iambor, Siloș, Bodor ș. a. Spun oamenii, că mai de mult li-se da boilor, — după-cum le era și făptura, — nume mai urite.

(Va urma.)